

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Спеціальність 035 «Філологія»
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

***Евфемізація і дисфемізація в публіцистичному дискурсі:
перекладацький аспект***

Допущено до захисту «__» _____ 2021 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:
магістр групи ПРМ-01/2
Іконописцева Марія Олександрівна

Науковий керівник:
канд. філол. наук, проф.
Кобякова Ірина Карпівна

Суми 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЇ ТА ДИСФЕМІЇ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	8
1.1 Поняття евфемізму та його статус у системі номінативних одиниць....	8
1.2 Дисфемізми в інструментарії номінативної системи.....	12
1.3 Особливості англомовного публіцистичного дискурсу.....	15
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	20
2.1 Лінгвальні властивості евфемістичних одиниць.....	20
2.2. Дисфемізми та їх номінативні параметри.....	24
2.3 Підходи до класифікації евфемістичних та дисфемістичних назв.....	28
РОЗДІЛ 3 ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ.....	33
3.1 Концептуальний підхід до перекладу евфемістичних та дисфемістичних одиниць	33
3.1.1 Особливості перекладу англомовних евфемізмів	36
3.1.2 Перекладацькі рішення для передачі явищ дисфемії.....	43
3.3 Методики відпрацювання прийомів евфемізмів і дисфемізмів на заняттях з практики перекладу з англійської мови.....	47
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
SUMMARY.....	61

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

МО – мова оригіналу

МП – мова перекладу

ТО – текст оригіналу

ВСТУП

Публіцистика сьогодні набула значним перетворень, відійшовши від статусу інформаційного джерела, та отримала можливості значного впливу на суспільну думку. Це видається особливо важливим, враховуючи усі ті соціальні зміни, які зараз відбуваються: посилення толерантного ставлення до різних верств населення, свобода слова, світова епідеміологічна ситуація тощо.

Вплив газетного повідомлення у ситуації сьогодення може запустити низку неповоротних процесів у суспільстві, що висуває певні вимоги до журналістів. Особливо це стосується авторів англomовних світових видань, оскільки їх тексти чинять вплив на видання інших країн, а відтак, мають бути ретельно опрацьованими та продуманими в плані прагматики та інструментарію реалізації.

Явища евфемії та дисфемії останнім часом набули помітного поширення в англomовному публіцистичному дискурсі. Природним нам видається інтерес філологів до причин виникнення цих виявів мови, їх реалізації та сприйняття реципієнтами – читацькою аудиторією. Окрім того, в перекладацькому аспекті евфемістичний та дисфемістичний вокабуляри привертають до себе увагу як носії певних лінгвокультурних знань, необхідних для розвитку культурної компетенції перекладача.

Актуальність дослідження. Вивченню цих лексем та конструкцій присвятили роботи такі вчені як К. Алан, К. Барідж, В. Б. Великорода, Л. Р. Небелюк, А. Н. Кацев, О. А. Сідельнікова, А. М. Резанова та ін. Проте, відсутність єдиного підходу серед лінгвістів до тлумачення понять евфемізму та дисфемізму, дослідження їх лінгвістичної природи та уніфікованої класифікації, не зважаючи на поглиблений інтерес науковців, викликає потребу постійного вивчення їх особливостей як окремо, так і в контексті.

Крім того, інформаційна глобалізація як рушійна сила просування певних суспільних ідей обумовлює необхідність вивчення тих явищ, які сприяють глибшому розумінню специфіки та передачі англomовних номінацій

табуйованих тем українською мовою. Подекуди високий рівень складності перекладу публіцистичних текстів, які містять евфемію чи дисфемію, вимагає відповідного рівня професіоналізму фахівців-перекладачів.

Метою цієї роботи є ретельне вивчення особливостей англomовних евфемізмів та дисфемізмів в контексті публіцистичних текстів та особливостей їх перекладу українською мовою.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних **завдань**:

- 1) проаналізувати й узагальнити комплекс теоретичних питань, пов'язаних із вивченням явищ евфемії та дисфемії;
- 2) визначити лінгвістичні особливості англomовних евфемічних та дисфемічних лексичних одиниць;
- 3) окреслити перелік перекладацьких прийомів для відтворення евфемізмів та дисфемізмів в англomовних публіцистичних текстах українською мовою;
- 4) розробити приклади вправ для тренування студентів перекладацької спеціальності з метою набуття ними навичок перекладу евфемізмів та дисфемізмів.

Об'єктом дослідження англomовні евфемістичні та дисфемістичні лексичні одиниці, а **предметом** – їх лінгвістичні особливості та специфіка відтворення українською мовою в умовах публіцистичного дискурсу. Мета та завдання роботи зумовили використання наступних загальнонаукових та лінгвістичних **методів**: синтезу, порівняння, спостереження, семантичного, компонентного, польового й типологічного аналізу.

Методи дослідження. Завдання наукової розвідки реалізуються завдяки використанню низки загальнонаукових та лінгвістичних методів. У пропонованій дипломній роботі було залучено такі *загальнонаукові методи* емпіричного (спостереження та опис) та теоретичного (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація та ін.) характеру. Основними методами лінгвістичного аналізу був *аналіз словникових дефініцій* (розкриття змісту лексичних одиниць), *контекстуальний метод* (з'ясування семантики

досліджуваних одиниць у мовленнєвому оточенні), функціональний метод (опис прагматичних особливостей евфемічних та дисфемічних одиниць). Окрім того, предметно-описовий, логіко-індуктивний та логіко-дедуктивний методи послугували для узагальнення та викладу результатів дослідження.

Новизна дослідження полягає у здійсненні аналізу лінгвальних аспектів англomовних евфемізмів та дисфемізмів у межах публіцистичного дискурсу; встановлення дієвих перекладацьких стратегій та наведення деяких практичних рекомендацій для підготовки студентів до перекладацької діяльності.

Практична цінність. Отримані результати можуть бути використані в *курсах вивчення теорії мовленнєвої комунікації*. Корпус фактичного матеріалу може слугувати для *науково-дослідної роботи* у сфері досліджень англomовного публіцистичного повідомлення. Викладені результати можуть бути застосованими *на заняттях з перекладацької практики*.

Апробація результатів дослідження та публікації. Деякі положення пропонованого дипломного дослідження було відображено в фаховій статті, опублікованій науковому збірнику «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» (Випуск № 44, 2021 р.).

Структура та обсяг роботи. Робота загальним обсягом 66 сторінок складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та резюме, який містить 80 довідкових джерел та 4 джерела ілюстративного матеріалу.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено мету та основні завдання дослідження, окреслено об'єкт і предмет, визначено методи дослідження, розкрито практичну цінність, наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні основи вивчення евфемії та дисфемії в сучасному мовознавстві**» охарактеризовано основні аспекти вивчення евфемізмів та дисфемізмів як одиниць активного англomовного вокабуляру,

проаналізовано особливості публіцистичного дискурсу, ідентифіковано вектори реалізації досліджуваними одиницями прагматики публіцистичного повідомлення та впливу на читацьку аудиторію.

У другому розділі **«Лінгвістичні особливості евфемізмів і дисфемізмів у текстах англомовного публіцистичного дискурсу»** визначено та описано лінгвістичні особливості англомовних евфемізмів та дисфемізмів, проаналізовано наявні підходи до їх класифікації.

У третьому розділі **«Відтворення англомовних евфемізмів і дисфемізмів у перекладі»** проаналізовано теоретичний та практичний аспекти перекладу англійських евфемічних та дисфемічних одиниць українською мовою у контексті публіцистики, наведено деякі приклади вправ для включення роботи із перекладом евфемізмів і дисфемізмів у процесі підготовки майбутніх перекладачів.

У **загальних висновках** викладено підсумки виконаного дослідження та окреслено перспективи подальших досліджень.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЇ ТА ДИСФЕМІЇ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1 Поняття евфемізму та його статус у системі номінативних одиниць

Мова і мовлення - одні з найважливіших інструментів для реалізації людських задумів та успішної самореалізації у суспільстві. Більше того, вони постають не просто інструментом, а нині набирають потенціалу наддієвого засобу встановлення й підтримки соціальних відносин між людьми.

Засоби масової інформації як одна із сфер існування соціально-мовленнєвого середовища та відображення соціокультурної дійсності набувають усе більшого значення. У період сьогодення із простого джерела інформації ЗМІ перетворилося на потужний засіб формування громадської думки та виконання соціального контролю.

Тренди соціальної поведінки демонструють доволі цікаві явища, а саме: перехід до толерантного спілкування і подання інформації, уникнення комунікативних конфліктів, прямих номінацій грубих явищ. При цьому сучасні медійні видавництва подекуди нахабно намагаються в такому вигляді надати інформацію адресату, яка є «вигідною» адресанту. Ці процеси також обумовлюються нівелюванням ідеологічних фільтрів і свободою слова.

Вивчення медійних процесів демонструє посилення феномену евфемізації у мовленні сучасних англомовних ЗМІ з метою пом'якшення і нейтралізації негативного відтінку висловлювань [66]. На розуміння Т. В. Світличної, евфемістичні одиниці є соціально-чутливими одиницями, мотивовані психологічним станом адресанта [52, с. 61]. Зважаючи на їх актуальність для сучасного суспільства, дослідження евфемізмів набуло значного поширення за останні десятиліття. Так, до уваги філологів потрапили причини появи

евфемізмів, функціональний потенціал, вмотивованість залучення, нативні способи евфемізації.

Однією із базових проблем вивчення евфемізмів є визначення терміну. Так, одним із найпоширеніших трактувань є стилістичне тлумачення: евфемізми – це різновид тропів, метафори, метонімії, синекдохи тощо [38, с. 110]. А. О. Попова, продовжуючи цю ідею, стверджує, що залучення евфемізмів надає витонченості стилю, прикрашає текст [47, с. 182].

О. Селіванова трактує евфемізм як стилістичну фігуру, навмисну заміну поняття описовою назвою для усунення небажаних, надто різких, недостатньо ввічливих слів через пом'якшення або шифрування заборонаю на вживання деяких слів, зумовлену соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками [77, с. 135].

Цікавим видається визначення за Ю. М. Карауловим, який говорить, що евфемізм постає нейтральним словом чи фразою, вжитим замість синонімічного слова чи фрази, які можуть сприйматися як невічливі, грубі і нетактовні [73, с. 636]. Г. Пауль також говорив про відчуття сорому, визначаючи евфемізми як опосередковані назви для тих об'єктів, які не можуть назвати через сором [42, с. 123].

Один із найвидатніших дослідників евфемістичних лексем А. М. Кацев зауважує, що лексичні одиниці, які вживають із метою уникнення слів із грубим, непристойним змістом чи забарвленням, маскують або приховують щось нетактовне, називають евфемізмами [30, с. 55].

Тим не менш, подальше вивчення історії становлення теорії евфемізмів свідчить про абстрагування цих лексем від стилістики. Так, усе частіше ці номінації потрактовуються як засіб заміни саме небажаних слів та явищ із метою їхньої вуалізації. При цьому небажане слово чи явище необов'язково є грубим чи табуйованим [41, с. 23].

У лексикографічних джерелах знаходимо таке тлумачення поняття «евфемізм» як благозвучне слово або вираз, ужиті для заміни непристойних, небажаних чи заборонених слів [74, с. 216–217]. Вчений К. Кантур стверджує,

що евфемізми – це слова-синоніми або синонімічні словосполучення, що використовуються замість інших з метою затемнення тих сем, актуалізація яких є небажаною з точки зору соціально-політичних, соціально-економічних, етичних, релігійних та інших міркувань [27, с. 152].

Серед зарубіжних дослідників явища евфемізму цікавими видаються роботи К. Алана та К. Барідж. Услід їх висновкам, евфемізми постають альтернативою небажаному виразу задля уникнення можливої шкоди репутації (або мовця, або реципієнта) [61, с. 221]. В. Лутц, у свою чергу, говорить, що евфемістичні одиниці можуть бути тактовним словом чи фразою, яким уникають прямого найменування неприємної реальності або які можуть використовуватися задля уникнення прямого обговорення теми, що стосується соціального чи культурного табу [67, с. 2].

Проаналізувавши значну кількість теоретичного матеріалу, у пропонованому дослідженні ми послуговуємося тлумаченням В. Б. Великороди: одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких із соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним. Окрім того, дослідниця зазначає, що сучасні евфемізми сфер реклами, політики, медицини тощо необов'язково є заміниками грубого чи образливого слова, денотат не в усіх випадках різко негативний, а спектр причин вживання адресантами сучасних евфемізмів дещо різноманітніший, аніж вважалося раніше [8, с. 5].

В. Б. Великорода виділяє низку мотивацій для вживання евфемізмів, які вбачаються нами як важливі в контексті нашого дослідження, а саме:

- 1) намір уникнути будь-якого виду табу, наприклад *Great leveller, final curtain, call (death)*;
- 2) бажання бути: *memorial service (funeral); grief therapist (undertaker)*;
- 3) прагнення завуалювати негативні аспекти дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи: *action, program (invasion, attack)*;

4) намір здійснити прагматичний вплив на адресата: *modern, regular (small)* [8, с. 6].

Аналізуючи усі перераховані підходи до визначення евфемізмів, можемо зробити висновок, що нині переважна кількість учених трактують евфемізм саме як субститут, незалежно від інших вказаних у визначеннях критеріїв.

У своєму дисертаційному дослідженні Л. Р. Небелюк зауважує, що евфемізм із часом може розширювати свою сферу вживання, а також набувати нових функцій. Таким чином феномен евфемізму на сучасному етапі все більше абстрагується від стилістики та від поняття стилістичного засобу і переходить у соціальну сферу життя, з-рештою взагалі стаючи засобом маніпулювання думкою [41, с. 25].

Разом зі стійкими загальноприйнятими замінами в мові трапляються індивідуально-контекстні заміни цих слів для маскуванню або пом'якшення справжньої суті позначуваного. Загальноновживані евфемізми використовуються широким колом мовців, охоплюючи теми-табу типу релігії, смерті, анатомії, фізіологічних процесів, статевого життя, негативних суспільних виявів та людських вад.

Із розвитком суспільства виникло чимало соціально-вербальних табу, які потребують евфемізації. На думку П. Шамізо, нині склалася ситуація, коли саме поняття не є табу, але воно може стати незручним або проблемним у деякому контексті, що породжує необхідність евфемізації [63, с. 11].

До традиційних причин евфемізації тепер додалися невічливість, нетолерантність, нетактовність та грубість, а також проблемні факти, що викликають негативну реакцію. На нашу думку, Л. Р. Небелюк висловила цінну думку, говорячи, що нові соціальні табу віддаляють адресатів від реальних проблем та цінностей за допомогою евфемізмів [41, с. 26]. Натомість відбувається нав'язування ідей, що важливо бути рівними з усіма, при цьому уникаючи образливого та розчаровуючого, яке все ж постійно трапляється.

У ракурсі нашого дослідження ця думка має вагоме значення, адже подання інформації в публіцистичному дискурсі пов'язано з вибором потрібної

мовної одиниці або кількох одиниць із синонімічного ряду, що має вплив на значення дискурсу. З таких позицій, евфемізація в публіцистиці усе більше набирає обрисів усталеної мовленнєвої поведінки публіцистів, з метою пом'якшення ефекту того, що вони насправді хочуть сказати.

Більше того, сучасні процеси евфемізації у публіцистичних текстах часто зводиться до заміни негативного денотату на позитивний, що призводить до виникнення в адресата покращених асоціацій відносно негативних фактів. Таке спостереження говорить про те, що евфемізм здатний утворювати новий смисл, впливаючи на свідомість адресата, укорінюючись у його систему цінностей.

1.2 Дисфемізми в інструментарії номінативної системи

Тенденція до пошуку лексичних одиниць із нейтральним значенням на заміну тим виразам, які можуть образити гідність та права людини, на розуміння Т. В. Світличної, стали причиною нового етапу у дослідженні явищ евфемії та дисфемії [52, с. 58]. Утім, загальноприйнятого й вичерпного визначення цим термінам і досі не існує, оскільки вчені продовжують досліджувати природу цих явищ.

Функціонування евфемізмів і дисфемізмів обумовлюється комунікативною ситуацією: ймовірність залучення евфемізмів прямо пропорційне рівню офіційності ситуації спілкування. Відповідно, вживання дисфемізмів посилюється за умови неофіційного спілкування й за відсутньої необхідності контролю мовлення [1, с. 19].

Термін «дисфемізм» (від гр. “*dys-*” (поганий, складний, ненормальний) та “*phēmē*” (промова) – слова поганого знамення, зле слово) постає явищем антонімічним евфемізмам, і розуміється переважно як вторинна назва з негативним значенням, уживана з метою висловлення різкої негативної оцінки або надання специфічної експресії.

Аналіз теоретико-методологічного підґрунтя пропонованої наукової роботи продемонстрував, що в лінгвістиці явище дисфемії розглядали значно

рідше порівняно з евфемізмами. Вивченню останніх присвячені роботи незначної когорти вчених серед яких доробки К. Ф. Бех, Л. К. Граудіної, А. М. Резанової, О. А. Сидельникової, В. В. Хлинової, ін.

Вперше дисфемізми були згадані в «Очерках по стилистике английского языка» І. Р. Гальперіна, у якому дисфемізм розглядається як лексико-фразеологічний стилістичний засіб, услід розвитку традиції дослідження евфемізмів. Також зазначено, що дисфемізми виражають поняття грубіше, з відхиленням від літературної форми, порівняно з денотатом [14, с. 165].

У роботах А. М. Кацева дисфемізм згадується здебільшого у зв'язку з вивченням евфемії як пряме протиставлення останній за характером і призначенням [30, с. 12]. Подальший аналіз історії вивчення дисфемії демонструє, що це явище згадується у роботах Л. П. Крисіна [33, с. 390], О. І. Шейгал [58, с. 161] та І. Т. Вепревої [9, с. 102] переважно з акцентом на їх синонімічній природі та вербалізації ними оцінного напряму, протилежного евфемізму, або категоричній фіксації факт, які літературна норма традиційно подає в пом'якшеному варіанті.

Подальший огляд традиції існування дисфемізмів вказує на підвищення наукового інтересу до цього явища. Так, до питання дисфемії зверталися В. І. Жельвис, Л. О. Ставицька, Г. Ч. Гусейнов. Тим не менш, зазначені дослідники апелюють до дисфемістичних лексем як до лексики образи, що полягає в інтенціональному перекрученні слів з метою надання їм грубого образливого значення [21, с. 205]. Т. М. Абакова у процесі дисфемізації вбачає називання об'єкту вульгарним словом / висловлюванням [1, с. 19].

Вітчизняна дослідниця дисфемії та евфемії Л. О. Ставицька, вважає дисфемізми надзвичайно важливим складником обценного лексикону. За розумінням автора, термін можна вживати в двох значеннях: 1) навмисне викривлення слова для надання йому грубого, інвективного значення і 2) слово, протилежне евфемізму, таке, що вульгаризує властивості денотату [78, с. 23].

Дослідниця Т. Матвеева розглядає дисфемізм як «навмисно різку форму вираження емоційної оцінки, замінюючи стилістично нейтральне слово або

вираз грубим, заниженим» [75, с. 537-538.]. Зауважимо, що часто термін «дисфемізм» вживають на рівні із терміном «какофемізм». На переконання Ю. Полтавець, ці два терміни нетотожні, адже дисфемізми використовуються з метою відкрито, різко виявити адресату своє негативне ставлення до повідомлення або в гумористичній формі, тоді як какофемізми залучаються у мовлення лише для різкого висловлення критики [46, с. 228].

Нами було визначено, що в основі дисфемістичного висловлювання лежить звуження (за класифікацією В. Г. Гака) такого семантичного відношення, конотативний компонент набуває негативної оцінки, а денотат (нейтральний або пейоративний) залишається незмінним [15].

Г. Л. Вусик, говорячи про евфемізми й дисфемізми, називає їх у термінах «інвектива» й «антивектива» та слушно зауважує, що в їх основі закладене поняття, яке першопочатково має пейоративну суспільну оцінку (смерть, фізичні/психічні вади, хвороби) [11, с. 21]. Характерною рисою досліджуваного явища дисфемії постає певне відхилення від мовної норми, обумовлене соціально-психологічними чинниками та спрямоване на посилення негативного конотативного елемента.

Т. В. Бойко слушно зазначає, що евфемістична та дисфемістична властивості слова з'являються у процесі мовлення, бо за своєю суттю не є мовними характеристиками слова. Лише за умов існування у певному контексті евфемізми й дисфемізми можуть бути позначені як такі, тоді як зі зміною мовленнєвого оточення відповідна особливість зникає [6, с. 5].

Огляд наукових робіт західноєвропейських учених продемонстрував інший підхід до розуміння цих явищ, їх природи й функціонування. Так, досліджувані лексичні одиниці розглядаються як похідні *x*-фемізмів, до яких також долучається термін «ортофемізм» на позначення нейтрального висловлювання [60, с. 628]. Окрім того, К. Аллан і К. Баррідж говорять про «евфемістичний дисфемізм» і «дисфемістичний евфемізм», при цьому зауважуючи, що визначальну роль мають і контекст, і комунікативна ситуація [61, с. 413].

Утім, заглиблюючись у розуміння лінгвістичного феномену дисфемії, маємо зазначити, що відділення дисфемізмів від евфемізмів видається вкрай складним. Це пояснюється наполегливим розглядом філологами дисфемізмів у порівнянні з евфемізмами, що, на наше переконання, є не зовсім правильним, адже дисфемізми, хоча й походять від одного кореня, все ж мають свої особливості.

Функціонування дисфемічних лексем завжди зумовлене соціальною ситуацією спілкування. Як зазначають А. В. Полонський та М. В. Гречихін, дисфемізм у періодичній пресі є одним із мовних засобів вираження інтолерантного ставлення до суб'єкта [45, с. 44-45]. Тут маємо зауважити, що чим вищий рівень офіційності спілкування, тим більша кількість залучених евфемізмів. Відповідно, кількість дисфемізмів зростає тоді, коли між мовцями вільне спілкування, яке не передбачає офіційності й високого рівня контролю над мовленням, можливе вживання дисфемізмів.

1.3 Особливості англomовного публіцистичного дискурсу

Інтенсивність розвитку постіндустріального технологічного суспільства значної ролі надає швидкості та якості передачі та поширенню інформації. Технічний бум у прогресі попереднього століття призвів не лише до підвищення якості життя, але і до появи нових засобів створення та збереження інформації. Очевидним наслідком «якісної» революції стала революція і в засобах масової інформації.

На глибоке переконання Г. Я. Солганіка, мова засобів масової інформації – одна з найбільш впливових сфер мови. Із плином часу вплив цієї мови не зменшується, а, навпаки, збільшується. Художнє, наукове, офіційне мовлення за мірою впливу на літературну мову не порівнюване з масовою комунікацією. Маючи величезну аудиторію, різноманітні засоби інформування і впливу, мова ЗМІ стає центром національної мови [5, с. 8].

Дійсно, останні десятиліття ознаменувалися активізацією нового напрямку, який з'явився у лінгвістиці та розробляється на межі цілого ряду наук - медіалінгвістику. Оскільки вона багато в чому пов'язана з новими тенденціями в сучасній лінгвістиці, то має безпосереднє відношення і до когнітивних процесів, які знаходять у медійній мові своє лінгвістичне відображення.

Власне, термін «медіалінгвістика» був запропонований відомою ученою Т. Г. Добросклонською, і, на нашу думку, вдало рефлектує усі тенденції, які відбуваються у різносторонніх дослідженнях, тим самим окреслюючи коло філологічних проблем у ЗМІ [18, с. 4]. Плеяда відомих дослідників присвятила свої творчі пошуки цьому напрямку: А. М. Баранов, М. Вебер, А. Вежбицька, Р. Водак, Ю. М. Караулов, П. Б. Паршин, В. О. Чудінов, В. З. Дем'янков, М. Р. Желтухіна, О. С. Кара-Мурза, В. І. Карасик, Н. І. Клушина та ін.

Зважаючи на тлумачення поняття «медіалінгвістика» [80, с. 98], у комплексі її проблем як інтегрального гуманітарного знання особливу увагу зосереджено на особливостях вербалізації дійсності, представленій у ЗМІ. Саме з цих позицій особливої значущості набуває розуміння медіапростору як окремого дискурсу, який відображає певну картину світу.

Сучасні фрагменти публіцистичного дискурсу постають значним засобом впливу на когніцію людини, викликаючи оперативну реакцію у суспільстві на конкретні зміни та події. Медійний простір представляється нам середовищем для існування журналістського тексту як частини публіцистичної комунікації, організованої з метою досягнення максимального впливу на реципієнта.

У пропонованому доробку ми вважаємо за необхідне описати специфіку публіцистичного тексту та його функціональність. При цьому текст розуміється нами не як суто філологічна категорія, а як певне соціальне явище, параметри якого зумовлені певними соціально-психологічними чинниками (немовним комунікативно-пізнавальним завданням, ситуацією акту спілкування тощо) [24, с. 119].

Аналіз теоретичної літератури дозволив визначити специфічність публіцистичного тексту, яка включає:

- 1) особливий тип та характер інформації, яка б розглядалася адресантом як важлива та суттєва, або, навіть, необхідна суспільству як її масовому споживачеві [34, с. 185];
- 2) вторинність тексту – тексти МК вирізняються тим, що в них використовуються, систематизуються та скорочуються, переробляються та оформлюються усі інші види текстів, які вважаються первинними [51, с. 166];
- 3) поточне виробництво, одноразовість, невідтворюваність – інакше кажучи, швидкоплинність інформації, що орієнтоване на її швидке засвоєння, переробку та отримання результату від аудиторії;
- 4) можлива колективність виробництва текстів (коли автором виступає колектив, команда) [3];
- 5) масова аудиторія як кінцевий реципієнт, якому характерні невизначеність та різнорідність, та який часто представлений різними групами із різними інтересами [10];
- 6) особливість зворотного зв'язку – обмеженого, мінімізованого або взагалі відсутнього в хронолокальному аспекті [32].

Дослідниця сутності текстів ЗМІ К. В. Двойніна розглядає медіатексти з позицій їх поліаспектності. Так вона виокремлює:

- 1) прагматичний аспект (властиві текстам масової інформації поєднання індивідуальності та масовості, персоніфікованість, драматичність, актуальність, простота та ясність);
- 2) стилістичний аспект (соціально-оцінний характер викладу інформації);
- 3) комунікативний аспект (розірваність та посередність комунікативного акту, відсутність зворотного зв'язку, оперативність, швидке старіння інформації);
- 4) соціальний аспект (соціальна маркованість, елітарність, соціальна орієнтація, фіксованість соціальних ролей учасників комунікацій);

- 5) технічний аспект (можливість багаторазового повторення та тиражування тексту, збільшення кількості різних ілюстративних та динамічних елементів);
- 6) економічний аспект (орієнтованість на економічний прибуток);
- 7) функціонально-стилістичний аспект (зв'язок із екстралінгвістичними умовами існування текстів, їх соціальна спрямованість та функціональне навантаження) [16, с. 14].

З вищенаведеного виходить, що публіцистичні тексти призначені передавати за максимально коротким проміжком часу якомога більшої кількості інформації у письмовому вигляді. Їм властива необхідність викликати зацікавленість кожного адресата без особистого контакту із подальшою інтенцією вплинути на його смаки, думки та поведінку. На нашу думку, саме така поліаспектна сутність є причиною різноманіття функцій текстів масової інформації.

Серед соціальних функцій ЗМІ у демократичному суспільстві слід особливо виокремити дві основні функції: інформуючі та впливу, оскільки, зважаючи на специфіку ЗМІ, вони є найхарактернішими та нерозривно пов'язаними. Окрім того, згідно Т. М. Дрідзе текст ЗМІ орієнтує, формує уявлення, установки, цінності, програмує стратегію поведінки, а отже, йому властива когнітивна та програмуюча [20].

Дослідники також називають ряд факультативних функцій, об'єднаних у комплекси. Услід за К. В. Двойніною, ми виокремлюємо кілька функціональних комплексів, властивих медіатекстам. Перш за все слід зазначити, що комплекс функції впливу доповнюється апелятивною, застережною, інтересотворчою та організаторською функціями [16, с. 13]. Емоційно-естетичний комплекс включає гедоністичну, естетичну, та тонізуючу функцію. До комплексу комунікативних функцій входять власне комунікативна та фактична.

Ряд відомих дослідників вважають, що така функція ЗМІ як ціннісно-орієнтаційна, сьогодні знаходиться на етапі відхилення від прийнятної. Варто зауважити, що особливо це стосується публіцистики, де залежно від потреб

сьогодення, інкорпуються толерантні та терпимі, або ж насильницькі та губі ідеї [17, с. 143].

Публіцистичний текст як продукт мас-медіа, перш за все, є текстом інформативним та впливовим. Швидка переорієнтація медійного простору спричинила значні зміни у сутності публіцистики, перетворивши її на продукт швидкої та актуальної комунікації, направленої на реалізацію впливу на суспільство як кінцевого реципієнта. З таких позицій залучення евфемізмів і дисфемізмів вбачається необхідною умовою формування конкретних ідей у системі цінностей суспільства.

РОЗДІЛ 2 ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1 Лінгвальні властивості евфемістичних одиниць

Публіцистичний дискурс традиційно характеризується орієнтацією на читацьку аудиторію, являючи собою засіб для впливу на свідомість людей. Публіцистичні тексти вже давно передають не лише інформацію, але впливають на формування суджень, оцінки описуваних явищ. Останнім часом публіцистика стала набувати нових типових рис, серед яких особливо чітко вирізняється політкоректності.

Політкоректність нині є невід'ємною частиною англomовних журналістських статей. У ракурсі нашого дослідження ми вважаємо за необхідне роз'яснити природу політичної коректності та її зв'язок з утворенням нашого дослідницького об'єкту. Отже, у слід Г. Заварзіній ми розуміємо політичну коректність як практику прямої або опосередкованої заборони на висловлювання певних суджень, оприлюднення фактів, вживання слів і виразів, які вважаються образливими для певних суспільних груп, що виділяються за ознаками: раси, статі, віку, віросповідання, сексуальної орієнтації тощо. Дослідниця зауважує, що першопочатково політкоректність залучається для забезпечення взаєморозуміння між учасниками спілкування, без приниження їх гідності та прав [23, с. 54].

Забезпечення політичної коректності реалізується низкою стилістичних фігур, засобів виразності та лексем, які можуть відноситися до вторинних номінацій, серед яких значну роль відіграю евфемістичні лексеми й конструкції. Проте, ми погоджуємося із думками деяких дослідників [43, с. 38], що евфемізація не є тотожною політкоректності. Так, остання є виявом ставлення адресата до оточуючої реальності (не лише людей, але й сфер життя загалом), тоді як евфемізація є лише одним із інструментів його вираження.

Більше того, у ході набору корпусу емпіричного матеріалу нами було виявлено, що не можна вважати політкоректні слова повністю прирівнювати до евфемістичних назв.

Підчас опрацювання теоретичного матеріалу було виявлено, що нині набуває поширення лінгвістичний термін *doublespeak* - *демагогія*. Американський дослідник демагогії В. Латц дотримується думки, що – це своєрідна мова, яка зі всього поганого робить хороше, негативне перетворює в позитивне, а все огидне починає здаватися нормальним [68, с. 12]. Якщо говорити у термінах практичної реалізації, то демагогія дозволяє говорити про важливі речі, при цьому знімати з себе відповідальність за сказане та приховати істинні судження.

Демагогія переважно базується на двозначності, алюзивності, завуальовуванні. Евфемізми також завдяки своїй здатності до опосередкованого називання відносять до засобів демагогії, проте і досі вчені не дійшли єдиного розуміння, чи можна евфемізми повноцінно віднести до цього інструментарію. Тим не менш, в обох випадках евфемія завдяки свої лінгвістичній природі може сприяти вирішенню комунікативного завдання: для реалізації політкоректності - не образити співрозмовника, для демагогії - приховати інформацію.

Наявність постійного запиту на вивчення евфемістичних номінацій поміщає це мовне явище у площину наукової актуальності, особливо в питаннях вивчення природи і процесів творення евфемізмів.

Так, дослідниця В. Б. Великорода стверджує, що основними семантичними процесами, які передують утворенню евфемістичних субститутів, є фразеологізація, генералізація, метафоризація, іронія (реверсія) та метонімізація. До менш поширеніших учена відносить семантичні способи творення, а саме елевація, літота (применшення), антономазія та гіпербола (перебільшення) [7, с. 212–215].

Окрім того дослідниця говорить про словотвірні процеси, за допомогою яких утворюються евфемізми, як словоскладання, аббревіацію, морфемна заміну,

ономатопію, зрощення. До переліку додаються навіть фонетичні процеси типу фонемної заміни, римованого словотвору, графічного пропущення, редуплікації, зворотного словотвору. Випадки запозичень також нерідко трапляються для реалізації евфемії [7, с. 212–215].

Філолог А. Токар, навпроти, виділяє два семантичні механізми творення евфемізмів, а саме метафоричне/метонімічне розширення дослівного значення евфемізму. Як він зазначає, то його теорія підтримується позицією сучасної діахронічної семантики, яка приймає лише вищезгадані види семантичної зміни [70, с. 247].

У пропонованому дослідженні ми приймаємо думку Л. Р. Небелюк і розглядаємо евфемістичні лексеми, які з точки зору семантики є результатом семантичних процесів метафори та метонімії [41, с. 35].

Так, евфемізм має відповідати низці критеріїв, а саме: 1) вторинність номінації; 2) імпліцитний характер репрезентації небажаних із позиції етики та політкоректності сем, які експліцитно виражені в семантичній домінанті; 3) позитивний аксіологічний потенціал і наявність конотацій якісного пом'якшення негативних ознак явища та інтенсифікації позитивних, а також послаблення негативних властивостей/посилення позитивних [26, с. 210].

Услід О. М. Кацеву, ми розрізняємо евфемізми за двома лінгвістичними ознаками. Перша полягає в наявності негативного денотата в евфемізмі (предмета чи явища), унаслідок чого пряме найменування предмета чи явища не може бути використане, тому підлягає завуальовуванню. Друга ознака – опосередкованість номінації меліоративного, «покращеного» характеру. Варто підкреслити, що для утворення евфемізму, обране найменування має створювати у свідомості як мовця так і реципієнта асоціації з предметом чи явищем більш позитивної оцінки, ніж денотат [28, с. 4-5].

За думкою Д. Шамізо та Дж. Педро, евфемізму властива двозначність. Так, слово функціонуватиме евфемістично, якщо його інтерпретація адресатами залишається двозначною, тобто коли адресат може розуміти висловлювання як буквально такі і евфемістично [63, с. 10]. Цю думку розвивають К. Аллан й

К. Баррідж, стверджуючи, що двозначність відіграє ключову роль у застосуванні евфемізмів, особливо коли його головна мотивація – збереження репутації [61, с. 15]. Б. Нерліх та Д. Кларка взагалі говорять про неминучість двозначності при утворенні евфемістичного висловлювання [69, с. 4].

Іспанській лінгвіст Е. Креспо-Фернандез стверджує, що різниця між референтом і його евфемістичною лексичним інструментом породжується переважно двозначністю. Власне її він вважає характерною ознакою евфемізмів, яка здатна призводити до нейтралізації пейоративних ознак табуйованих референтів [64, с. 11].

На його переконання, евфемізми з своєю природою є контекстуально-чутливим явищем, і, відповідно, слова чи словосполучення не можуть вважатися евфемістичними за своєю суттю, оскільки «пом'якшувальна» якість залежить від контексту [64, с. 12]. Евфемізм виявляється тільки в контексті висловлення, залежно від контексту висловлювання та знань адресата певне висловлювання може бути зрозумілим або буквально або евфемістично [63, с. 10].

Про залежність евфемізмів від контексту пише й Р. Голдер, зазначаючи, що інколи пояснення евфемізмів неможливе без уживання інших евфемізмів, або деякі евфемістичні лексеми настільки міцно увійшли в ужиток, що виникає необхідність нагадувати про пряме значення [81, с. 7–8].

Отже, розглядаючи лінгвістичну природу евфемізмів, нами було виявлено, що евфемізм характеризується широким спектром механізмів творення та є одиницею вторинної номінації. Залежність від контексту є важливою ознакою цих одиниць, оскільки вони є одиницями вторинної номінації. Лексичні одинці, які застосовуються при евфемізації, теж мають певне первинне значення, яке за умови іншого контексту буде прямим найменуванням певного об'єкта чи явища. Евфемізми постають механізмом творення нових смислів. Таким чином вони вдало вписуються в інструментарію сучасних публіцистів для реалізації прагматики повідомлення.

2.2. Дисфемізми та їх номінативні параметри

У сучасному публіцистичному дискурсі виразно намітилася тенденція до навмисного «огрубіння» журналістського мовлення. Опрацювання фрагментів публіцистичного дискурсу показало, що заміна літературних висловів навмисне різкими, грубими, висловлюваннями, які є поза межами літературної норми переходить в новий рівень «норми».

Паралельно і на противагу вищеописаному процесу політкоректності, сенсом якого є пом'якшення негативного враження від поняття/явища, активно почала ширитися тенденція дисфемізації. На нашу думку, це є логічною відповіддю на постійне тяжіння до евфемічності, інакомовлення. Окрім того, публіцистичний дискурс завжди переслідує реалізацію певної прагматики, через що ми закономірно допускаємо, що надмірна оброблюваність слова також залучається з цією метою.

Явище дисфемії останнім часом привертає увагу дослідників не менш, аніж евфемія. Цей термін визначається як навмисне використання табуованої лексики або «слів зниженого стилю», а також нейтральних лексичних одиниць, що несуть негативну оцінку, для вирішення певної комунікативної задачі [12, с. 8].

Із психологічного погляду дисфемізми слід розглядати як показник внутрішніх конфліктів у психіці [79, с. 216]. Окрім того, варто взяти до уваги думку Л. Мосієвич щодо того, що дисфемізми слугують виразником найгостріших соціальних проблем [40, с. 359]. М. Грочовські переконана, що мова дисфемізмів – це також мова ухилення, лицемірства, грубості та обману [65, с. 32].

Аналіз підходів до трактування термінів «евфемізм» і «дисфемізм» продемонстрував спорідненість цих явищ, що, на нашу думку, релевантно підтверджується теорією про ортофемізми, запропоновано К. Алланом.

Зважаючи на факт їх дихотомічності, услід О. В. Шишовій, ми переконані, що в їх основі знаходиться явище етичної директиви вживання мови та соціальної норми: вибір залучення дисфемізмів та евфемізмів опирається на традиційні зразки поведінки в суспільстві та прийняті табу [59, с. 73-79].

Зважаючи на вищесказане, лексичний стандарт, тобто, лексеми, які відповідають етиці вживання мови, стає джерелом утворення евфемістичних конструкцій, тоді як субстандарт, до якого відносимо нецензурну лайку, грубі вирази) складає дисфемістичний лексикон [75, с. 537-538]. Така позиція підкріплюється словами Т. В. Матвєєвої, використання дисфемізмів призводить до порушення постулатів мовного спілкування та констатації цинічності відносин. Окрім того, переконана дослідниця, дисфемізми порушують коректність спілкування, що не перешкоджає публіцистам залучати їх у свої тексти [76, с. 142].

Нами було відмічено, що до розуміння природи дисфемії загалом і дисфемізмів зокрема доволі часто підходять з позицій стилістики. Що також вважаємо правомірним, зважаючи на часте залучення цих лексем з метою прикрашання тексту [5, с. 62].

У спробах визначити лінгвістичну сутність дисфемізмів, за семантичною структурою їх часто відносять якраз до тропеїки. Тропи ж використовуються як декоративні засоби у художньому мовленні, й основна їх функція — декоративна. Відповідно, дисфемізми залучаються у текст з метою увиразнити певний контекст. Особливо ретельно залучення дисфемізмів досліджує К. Ф. Бех. На прикладі художнього дискурсу дослідниця демонструє особливості застосування дисфемізмів, що зводиться до вираження негативного ставлення та маніпуляції [5, с. 62].

На противагу позиції К. Ф. Бех, вчена Е. Райчева стверджує, що дисфемізми не можуть набувати статусу тропів: у художньому мовленні вони використовуються як засіб стилізації просторіччя з яскравою емоційною оцінністю, вступаючи в конфлікт із ситуативною доречністю мови [48, с. 141].

Дослідник М. Г. Касас, у свою чергу, підходить до розуміння явища дисфемії як когнітивного процесу концептуалізації певної реальності-табу. На його думку, табу - це ширше поняття дисфемізму, не обмежене лексичною площиною, виходить за межі простого процесу заміщення. Такий погляд наводить на думку про переосмислення дисфемічного явища з позицій когнітивістики, заснованого на концептуальних категоріях або заборонених реаліях. Так, прагматичні припущення, які більшою мірою відповідають відносній природі та дискурсивній діяльності таких мовних процесів, також переосмислюються. Виразність, іманентність феномену дисфемізації настільки суттєва, підсумовує вчений, що сама сабою пояснює його походження – афективну амбівалентність табу або парадоксальний опис сутності, з огляду на його конотативний зміст [62].

Дисфемізми апелюють до певних тем різко та грубо, часто залучаючи мовні табу, образливі слова, слова-агресори. Вони, як правило, пов'язані з негативними темами – культурно не приємними або ж такими, які мають негативний відтінок, – такі як смерть, сп'яніння, проституція. Окрім того, дисфемія часто буває навмисною. Мовець заздалегідь знає, що його слова будуть сприйняті як грубі висловлювання, незважаючи на це, мовець свідомо віддає перевагу більш їдкому й ущипливому варіантові вербалізації свого комунікативного наміру [36, с. 215.]. Така характеристика дає змогу надати дисфемізмам статусу сильних та емоційно заряджених експресивних засобів мови.

А. Н. Резанова, дослідивши семантичну природу дисфемії, виділяє усталені дисфемізми та контекстуально зумовлені й зазначає, що саме семантичний зсув є лексико-семантичним способом утворення дисфемізмів у сучасній англійській мові, що виявляється в метафоричних і метонімічних перенесеннях [50, с. 10].

О. Зуброва, дослідивши вияви дисфемії зазначає, що дисфемізми представлені мовними одиницями, що належать до різних лексичних пластів: обсцінною (нецензурною) лексикою; пейоративною лексикою; нейтральними

лексичними одиницями, які у певному контексті набувають негативного емоційного забарвлення [25].

Лексичні дисфемізми набули широкого поширення в сучасній англійській мові. Це пояснюється тим, що лексеми можуть вільно поєднуватися між собою, будучи не прив'язаними до стійких виразів чи контекстів. Також лексеми здатні приєднувати афікси, що дає авторам публіцистичних текстів можливість використовувати слова з протилежним лексичним значенням, за рахунок додаткових відтінків значень або з максимально схожим лексичним.

Зважаючи, що дисфемія розглядається як прояв мовної агресії, дослідники виділяють низку загальних мотивів, які лежать в основі дисфемістичних мовленнєвих проявів. О. Кульчицька виділяє негативний комунікативний намір мовця; негативні емоційні реакції адресата на певні висловлювання (такі як образа, гнів, роздратування та ін.); неузгодженість форми і/або змісту висловлювання, характеру вербальної взаємодії та особистості адресату [37, с. 217].

За класифікацією В. Г. Гака, основним видом семантичних відносин усередині дисфемістичного висловлювання визнається зсув, а саме надання конотативному компоненту негативної оцінки. Для дисфемії характерною рисою є збереження денотата, тобто процес зміни відбувається в конотативному компоненті, а денотат може бути негативним або нейтральним [13, с. 218]. Саме семантичний зсув спричиняє образливий розвиток значення слова і його референційного значення, деякі поняття та їхні відповідні вирази значною мірою піддаються відповідно дисфемістичним маніпуляціям [37, с. 12].

Таким чином, на переконання В. Жельвіса, майже будь-яку дію, предмет чи властивість можна звульгаризувати через використання дисфемізму, який зберігає значення табуованої лексики [22, с. 87].

Вивчення природи та деяких особливостей дисфемізмів продемонстрували, що дисфемізми постійно перебувають у дихотомії із евфемізмами. Їх уживання, на противагу евфемістичним назвам, має передати

знижене, неприємне значення. Більшість лінгвістів традиційно розглядають дисфемізми з позицій стилістики, вважаючи їх засобами експресивізації. Тим не менш, нещодавні дослідження продемонстрували, що дисфемізми утворені за допомогою семантичного зсуву, існують не лише для посилення емоційності тексту, але й для передачі негативного ставлення мовця.

2.3 Підходи до класифікації евфемістичних та дисфемістичних назв

Процес опосередкованого омовлення певних табуйованих тем спричиняє активний розвиток евфемістичних та дисфемістичних процесів. Як виявив теоретичний огляд релевантних теоретичних джерел, евфемізми досліджувалися значно частіше порівняно з дисфемізмами, що виявилось у розробці різних класифікації об'єктів пропонованого дослідження.

Аналіз наукових робіт з вивчення евфемізмів продемонстрував низку підходів до типології цих одиниць, що пояснюємо невизначеністю їх лінгвістичної природи, але при цьому визнаним прагматичним потенціалом. Так, евфемізми можуть бути класифіковані залежно від ступеня їх закріплення у системі мови, кодифікації, узуальності, стилістичності та здатності реалізувати прагматичну інтенцію.

К. О. Кантур виокремлює універсальні евфемізми за ареалом їх розповсюдження, а саме: зрозумілі всім носіям мови, і локальні, які адекватно сприймаються на обмеженій території. За темпоральною (хронологічною) ознакою дослідниця вирізняє сучасні для певного етапу евфемізми та історичні, які відображають реалії минулого (як приклад, дослідниця наводить лексему-евфемізм *blackbird* в значенні “*a black African slave conveyed to America*” втратив актуальність перетворився на історизм через закінчення відповідної історичної епохи його поширення [27, с. 211]).

В Б. Великорода, одна за найвідоміших дослідників об'єкту нашої наукової роботи, запропонувала класифікацію евфемізмів на основі трьох чинників: функціонально-прагматичного (функції евфемізмів, мотивація вживання, вплив на адресата), дистрибутивного (сфера використання) та

лексико-семантичного (лексико-семантичні центри атракції евфемізмів у межах кожного розряду класифікації) [8, с. 6-8].

Таким чином вчена поділяє евфемізми на наступні:

1. **загальноживані** – евфемізми, що охоплюють теми-табу релігії, смерті, анатомії, фізіологічних процесів, статевого життя, негативних суспільних виявів та людських вад, наприклад: *take one's own life* вживається для заміщення виразу *commit a suicide*;

2. **арготичні** евфемізми – засоби вторинної номінації, прагматичним мотивом вживання яких є прикриття з якоїсь причини неприйнятних явищ та понять дійсності в межах певної професійної чи соціальної групи. За пріоритетними сферами вживання арготичні евфемізми поділяються на три основні групи (політичні, медичні та евфемізми сфери реклами), наприклад: економічним евфемізмом для *taxes* є *economic incentives*;

3. евфемізми **«політичних некоректностей»**, прагматичним мотиваційним чинником вживання яких є бажання уникнути дискримінації за віком, професією, статтю, фізичною спроможністю, етнічною, расовою належністю, соціально-економічним статусом, психічною адекватністю, інтелектуальними здібностями, сімейним статусом, освітою тощо. Особливо яскравим прикладом є евфемізми на позначення людей з темною шкірою *Afro-American, people of colour* [8, с. 8-9].

Деякі дослідники класифікують евфемізми за принципом походження, як це наведено у роботі М. В. Лисякової та А. О. Гаєвої [39, с. 61]:

1. запозичені з технічної сфери (*urinate - pee, security breach - hacking*);
2. аббревіатури (*SOB – son of a bitch, BS – bullshit, BFD – big fucking deal*);
3. аббревіатурні скорочення (*Sugar Honey Iced Tea – shit*);
4. застосування в клінічних умовах (*PITA для пацієнта з pain in the ass*);
5. абстракції та неясності (*going to the other side – death*);
6. стримане применшення (*not exactly thin – fat*);
7. сленг.

Однією із найпоширеніших класифікацій є підхід, запропонований О. М. Кацевим, який розглядає та поділяє евфемізми з позиції семантики [29, с. 19-36.]. Так, вчений розподіляє їх на декілька груп, а саме:

1. евфемізми номінацій **смерті та помирання, хвороби** (*to meet the Great Leveler, to meet the Lord, to breath one's last, to be no more, to battle*);

2. евфемізми номінацій **соціального зла, злочинів, вад та їх наслідків** (*send somebody to glory, three sheets in (to) the wind*).

3. евфемізми номінацій **важкого соціально-економічного становища** (*be in Queer Street, not to have a shirt to one's back, to make the ends meet, to bless oneself*);

4. евфемізми номінацій **психічних відхилень чи фізичних вад** (*be off one's nut, go nuts, weak in the head, a strange bird*);

5. евфемізми номінацій **фізіологічних процесів** (*a call of nature, in a (the) family way, not (without) a stitch to one's back, to doo-doo*);

6. евфемізми номінацій **сексуальної сфери** (*a lady of easy virtue, make whoopee, to bunk up, a house of ill fame, make love*).

Дослідниця О. Ю. Чайковська у ракурсі дослідження німецькомовних медіа виділяє також найактуальніші евфемізми, які стосуються:

- 1) об'єкти зовнішньої політики;
- 2) жертви воєнних подій та інших злочинів;
- 3) воєнні дії [57, с. 82].

Вивчення евфемізмів сьогодні відбувається різновекторно, а тому різні галузі пропонують класифікації із акцентом на власному об'єкті дослідження. На противагу, вивченням евфемізмів, аналіз дисфемічних процесів та типологізація їх лексем є менш поширеною. Тим не менш, нам вдалося виокремити низку класифікаційних підходів.

Так, учена О. А. Сідельникова проводила дослідження науково-публіцистичного дискурсу під час економічної кризи. Зауважимо, що її типологія дещо вузьконаправлена, але вона може стати підґрунтям для

розвитку та розширення класифікації дисфемізмів [53, с. 34-37]. Отже, услід дослідженню філолога, вирізняються дисфемічні одиниці, які мають:

1. пряме зазначення **негативних економічних подій**;
2. грубе, **нецензурне позначення поняття**, з метою посилення виразності (яке спочатку було нейтральним);
3. **колишні евфемізми**, які з часом застаріли.

Підходів до класифікації дисфемізмів існує наразі порівняно мало. Дослідниця Л. Н. Мосієвич виділила кілька характерних семантичних вживань дисфемізмів у мові, що в результаті було сформовано в класифікацію:

1. дисфемізми **соціального статусу**: дисфемістичні позначення різних професій, соціальних груп, ідеологій;
2. дисфемізми, що позначають **психічні, психологічні чи соціальні умови**: дисфемізми, що характеризують інтелектуальні вади, психічні захворювання та соціально значущі дефекти, такі як наркоманія та деградація;
3. дисфемізми, що характеризують **біологічні особливості людини**: позначення статі, раси, статевої орієнтації, національності та інших біологічних ознак.

Вельми цікавим постає підхід А. М. Резанової, у порівнянні з попередньо описаними нами вважаємо найбільш вичерпними. Услід ученої, дисфемізми поділяються на такі лексико-семантичні класи [50, с. 277-280]:

1. дисфемізми, що позначають **поняття смерті та хвороб, а також фізичні та психічні вади**: *down with, raunchie, shot, hot short, Moby, Uncle Dick, dicky, kicked the bucket, drop dead, go whack*;
2. дисфемізми, пов'язані з **кримінальною сферою**: *bilk, bilker, depredator, embezzler, ganef, harpy, thief, prig, picaroon*;
3. дисфемізми, що позначають **вади характеру та поведінки людей**: *plonk, zombi, bad news, creep, drag, flat tire, forecastle lawyer, grind, grunge, grunt, ho dad, jackass, jake flake, Jeff, kvetch, lob, meat ball, mince, moke, oil can, in the neck, pain in the rear, pickle-puss, yazzihamper, Stiffly Stifferson*;

4. дисфемізми, що використовуються для **позначення національності**: *kange, rock candy, zigaboo, afro, boy, buffalo, buggy, clink, dark cloud, Gange, ink, jibagoo, jit, jungle bunny, kinky-head, long-heel, nappy, raisin, rock, schvartze, scobe, scram, skillet, soul brother, lepra-coon, seal, seven, hatchet-thrower, shade, smoke, suede, jogger, kaffer, black-ass, nigga*;

5. дисфемізми, що вказують на **елементи релігійних ритуалів**: *archfiend, arch-traitor, arch-villain, Black Bogey, Clootie, Cloots, Iblis, his sable Excellence, Father of Lies, Lust Dick, Lust Dickon, Old Hairy, Old Horny, His Satanic Majesty, Robin Good, Robin Goodfellow*.

Беручи до уваги специфіку нашого дослідження ми послуговуємось класифікаціями евфемізмів за О. М. Кацевим та О. Ю. Чайковською, оскільки вони об'єднують у собі різні сфери вживання, які можуть зустрічатися у фрагментах публіцистичного дискурсу. Стосовно типології дисфемізмів, то, на наше переконання, підхід вчених О. А. Сідельникової та А. М. Резанової також у підсумку дозволяють зорієнтуватися у пласті дисфемістичних лексем.

Мовні явища евфемії та дисфемії є визнано протилежними один одному, які виникають у якості відхилень від норми мовного узусу певної лексеми. Евфемізми покликані переважно мінімізувати негативне враження від денотату, назвати табуйований об'єкт чи процес, уникнути неприємної номінації чи пом'якшити тон комунікації. Дисфемізми, на противагу, залучаються для загострення емоційності, підвищення грубої виразності у текстовому фрагменті.

Враховуючи відсутність однастайності серед дослідників стосовно природи походження цих видів лексем, ми у пропонованій роботі схилиємося до думки, що вони є репрезентантами вторинної номінації, оскільки покликані опосередковано номінувати предмет. Більше того, тривала традиція вивчення саме евфемізмів, і ігнорування дисфемізмів спричинило відсутність більш-менш уніфікованих класифікацій цих мовних явищ. Тим не менш, нам вдалося проаналізувати тексти англomовного публіцистичного дискурсу на предмет

функціонування в них евфемізмів та дисфемізмів та дослідити можливі ефективні прийоми їх перекладу українською мовою.

РОЗДІЛ 3 ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДІ

3.1 Концептуальний підхід до перекладу евфемістичних та дисфемістичних одиниць

Сьогодні вивчення комунікативної складової публіцистичного дискурсу є дуже актуальним. Унаслідок епохи глобалізації комунікативного простору, багаторівневості і здатності охопити діяльність усіх інститутів сучасного суспільства, публіцистика усе більше набуває рис інших дискурсів, чії сфери вона презентує.

Основна функція публіцистичного дискурсу вже уявляється не як інформуюча лише, а й мисленнє-формуєча, оскільки ЗМІ передає разом із інформацією певне ставлення до описуваного об'єкту. Ми вважаємо за необхідне підкреслити, що в такому ракурсі впливовість англomовних публіцистичних видань є значною. З огляду на це проблема адекватного перекладу фрагментів англomовного журналістського тексту, які містять евфемізми та дисфемізми, потребує ретельного вивчення та запровадження ефективних практик у програму підготовки перекладачів.

Відповідно до сучасних нормативних вимог до перекладу інформативних текстів (у тому числі текстів, які належать до економічного дискурсу) перекладач має здійснювати еквівалентно-адекватний переклад [31, с. 97].

Залежно від мети перекладу перекладачеві необхідно ретельно слідкувати за досягненням бажаного впливу на реципієнта, відтворення прагматичного потенціалу оригіналу чи його видозміни. Так, вивчення прагматичних аспектів перекладу становить тому одне з центральних завдань, які передують дослідженню перекладацьких прийомів по теорії перекладу [31, с. 97].

Переклад евфемізмів, дисфемізмів та характерних їм зворотів насамперед вимагає пошуку аналога в мові перекладу, тобто певного аналогічного евфемізму/дисфемізму. Проте, на наш погляд, адекватний переклад можливий

лише за додаткового детального аналізу контексту та рішення стосовно експлікації/імплікації інформації, яку передавали.

Ця позиція підкріплюється думкою О. А. Сідельникової, яка доволі чітко говорить про перекладацькі обмеження евфемізмів/дисфемізмів. Так, імпліцитну інформацію не слід експлікувати лише з тієї причини, що перекладач вважає це за потрібне внаслідок своїх особистих переконань, або тому, що інформація може бути цікавішою для читачів мовою перекладу (МП). Імплікатури проявляються тому, що граматики, семантика або динаміка МП вимагають чіткої передачі оригінальної інформації [53, с. 138].

Якщо евфемізм/дисфемізм або імпліцитну інформацію оригіналу залишити такою в перекладі на МП, це може призвести лише до додаткової плутанини читачів та їх подальшої неадекватної інтерпретації вихідного повідомлення. З таких умов, перед перекладачем стоїть обов'язкове завдання виявити імпліцитну інформацію в оригінальному тексті (ТО) та знати, у яких випадках і як її необхідно експлікувати під час перекладу на МП, адаптувавши для читача.

У всіх випадках евфемістична та дисфемістична інформація, яка є імплікованою, має бути адекватно виявлена, щоб у подальшому перекладач був упевнений щодо перекладацьких рішень передачі обов'язковими мовними формами. С. В. Серебрякова пропонує у таких випадках виділяти цю інформацію курсивом, тобто, представити її незалежно від її рівня вираженості виражена в ТО [53, с. 138].

Іноді питання про імпліцитну інформацію тісно пов'язане з поняттям образності. Як правило, у такому разі перекладач має справу з фразеологічними зворотами, різними стилістичними прийомами. На переконання С. В. Тюленєва, переклад з нейтралізацією в описуваних випадках найменш творчим і, зрештою, програшним, хоча, як зауважує вчений, все ж тримається в рамках перекладацької адекватності. Програшним він є тому, що зводить практично нанівець емоційний заряд оригіналу. Вдалим є переклад, у якому перекладачеві вдалося зберегти емоційну компоненту висловлювання [56, с. 246].

Проте імпліцитний сенс оригіналу може відтворюватися у перекладі по-різному. У зв'язку зі складністю збереження початкового співвідношення того, що виражено розкрито і приховано, аналіз цього співвідношення є обов'язковим [17, с. 57-58], а саме:

1. співвідношення експліцитного та імпліцитного сенсу висловлювання в оригіналі та перекладі є однаковим, і передання імплікаціоналу забезпечується відтворенням мовного змісту оригіналу;

2. співвідношення експліцитного та імпліцитного сенсу висловлювання в оригіналі та перекладі є однаковим, але передача імплікатури забезпечується шляхом модифікації мовного змісту оригіналу;

3. співвідношення експліцитного та імпліцитного сенсу в оригіналі та перекладі змінилося за рахунок експлікування імплікаціоналу.

Продовжуючи теоретичний огляд підходів до перекладу евфемістичної/дисфемістичної лексики, вважаємо обов'язковим уточнити роль конотації як важливого чинника передачі відповідного значення. Для об'єктів нашого дослідження характерною є не лише наявність прихованої інформації, але й конотації – позитивної чи негативної. Різні відтінки сенсу, що приховуються за прямим значенням, відіграють особливо важливу роль у процесі перекладу, адже слова, на перший погляд об'єктивні, можуть тримати у собі особисті характеристики автора або викликати у читачів емоції відповідного характеру.

Поняття конотації привертає увагу дослідників вже тривалий час. Особливо вдалим нам видається визначення конотації як експресивно-стилістичного забарвлення, інформації, яка містить в собі якусь вказівку на ставлення мовця до явищ, які позначаються цим словом, сигналізує про те, в яких умовах відбувається спілкування, що характеризує мовця з різних боків. Зауважимо, що стилістичне розуміння конотації пов'язано із прагматичним, адже стилістика закріплює в конотативному значенні саме ставлення мовця до об'єкту [4].

Ми також підтримуємо цю думку, яка видається релевантною дослідженню перекладацького аспекту нашого об'єкта. Публіцистичний дискурс вже є визнаною сферою інформаційних текстів, які постійно реалізують певну прагматику. Залучення таких конотативно-обтяжених лексем як евфемізми та дисфемізми безумовно мають на меті відповідний задум автора. Саме тому адекватний переклад таких випадків вимагає від перекладача додаткової уваги та активного послуговування перекладацькими прийомами для виявлення закладених смислів в ТО чи пошуку еквівалентного відповідника в МП для їх передачі.

3.1.1 Особливості перекладу англомовних евфемізмів

Посилення ролі засобів масової інформації у формуванні суспільної думки за останні роки настільки підвищилася у свої, що перед ними постало важливе завдання передачі інформації без нехтування інтересами усього різноманіття читацької аудиторії. Услід такому становищу частка евфемізмів, які стали використовуватися у англомовних публіцистичних текстах, значно збільшилася.

Аналіз корпусу прикладів продемонстрував, що евфемістичні номінації залучаються для завуалювання негативних асоціацій, з метою уникнення конфліктів та неприємних конотацій. Так, зважаючи на впливовість низки англомовних газетних видань як-от *The Guardian*, *The Independent*, *The LA Times* та ін. для поширення інформації в українському суспільстві важливим видається аналіз перекладацьких прийомів для розуміння та передачі евфемізмів українською мовою.

Для перекладу евфемістичних конструкцій перекладачі зазвичай вдаються до однієї з зазначених методик:

1. пряма передача таких структур з мови оригіналу мовою перекладу;
2. непряме вираження цих структур за допомогою підбору еквівалентних евфемістичних конструкцій;

3. нівелювання евфемістичності висловлювання та передача смислу прямими відповідниками з підвищеною експресивною забарвленістю;

4. опущення евфемістичних одиниць у процесі перекладу [44].

Епідеміологічна криза, яка спіткала світ, вплинула й на репрезентацію певних тем у газетах, серед яких особливо вирізняються теми смерті та хвороби. Серед аналізованих нами прикладів було виокремлено низку евфемістичних номінацій для апеляції до поняття смерті, які постають показовим матеріалом для вивчення прийомів перекладу евфемізмів.

Теми хвороби і смерті і так відносяться до переліку табуйованих [2, с. 142], а сучасні масштаби епідеміологічної проблеми значно підвищують негативність сприйняття зазначеної інформації, згубно впливаючи на психоемоційний стан людства [19, с. 7]. За таких умов посилення процесів евфемізації «слів помирання та смерті» має логічний вигляд, адже евфемізми дозволяють відійти від стигматизації значення, викликати потрібні асоціації, але при цьому відволікти читача від негативної сторони явища.

Англомовний евфемістичний вокабуляр для називання смерті в медіа, на наше переконання, є доволі поширеним, що пояснюємо тактовністю по відношенню до особи померлого, його рідних і близьких.

(1) *Inmates paid \$2 to 'move **deceased** Covid patients to mobile overflow morgues' as infections soar* (Independent, Nov. 16, 2020);

(2) *Coronavirus: Damage from Covid-19 leaving lungs unrecognizable among **deceased** victims, says expert* (Independent, Jun. 16, 2020).

Обидва уривки містять прикметникову лексему *deceased* (укр. «померлий»), яка є нейтральним заміником *dead*, оскільки походить від дієслова *cease* (укр. припиняти, обривати), зміщує акцент на значення «той, який припинив жити».

На нашу думку, ці два випадки, хоч і містять однакову лексему, але вимагають різних перекладацьких прийомів. Безумовно, ми могли б скористатися еквівалентним перекладом з урахуванням наявності україномовного відповідника «померлий». Ти мене менш, услід

О. А. Сідельниковій, ми вважаємо що співвідношення експліцитності/імпліцитності буде порушено.

Так, для першого прикладу ми пропонуємо залучення еквівалентного перекладу, наприклад: «У розпал епідемії пацієнтам пропонують оплату в 2 долари за переміщення померлих від ковіду до мобільних моргів» (переклад – М.І.). Пропонований переклад передає інформацію, при цьому не спотворюючи загальний смисл заголовку.

На противагу до попереднього уривку, переклад фрагменту *Coronavirus: Damage from Covid-19 leaving lungs unrecognizable among **deceased** victims, says expert* вимагає часткового опущення евфемізму та перекладу лише слова *victims*: «Коронавірус: за словами експерта, у жертв ковід-19 легені були змінені до непізнаваності» (переклад – М.І.). Ми переконані, що у цьому випадку опущення підтримує евфемістичність виразу, адже лексема «жертви» у поєднанні із граматичною формою минулого часу передає значенні «померлих жертв» при цьому оминаючи прямої вказівки на засмучуючий результат хвороби.

Дискурс повсякденності дозволяє знайти слова та словосполучення, які довозлять оминути та опосередковано вказати на факт смерті. Прикладом можуть слугувати такі англомовні уривки:

(3) “Congressman-elect Luke Letlow, 41, **passed away** this evening at Ochsner-LSU Health Shreveport due to complications from COVID-19 (Independent, Jan. 04, 2021);

(4) *Prominent conservative business executive **passes away** at 74 after enduring extensive battle with Covid-19* (Independent, Jul. 30, 2020).

На прикладі запропонованих текстових фрагментів ми бачимо, як фразове дієслово *to pass away* може виступати заміником зі значенням «помирати» завдяки поєднанню нейтрального дієслова *to pass* із прислівником *away* у результаті чого асоційовано позначає процес останнього подиху помираючої людини.

Тим не менш, аналіз перекладацьких трансформацій демонструє можливе залучення кількох варіантів перекладу цього англomовного евфемізму. Так, у першому фрагменті ми можемо скористатися відповідником «помирати», який при цьому не зберігає евфемістичність, хоча й відповідає прагматиці англійського речення – повідомити про смерть: «*Конгресмен Люк Летлоу, у віці 41 років, помер цього вечора через ускладнення від ковід-19 Університеській клініці м. Шреверпорт*» (переклад – М.І.). У якості аргументації обраного прийому зазначимо, що цей фрагмент носить характер інформаційного повідомлення, а тому опущення евфемістичності не шкодить його загальному сприйняттю реципієнтом.

В англomовному текстовому уривку “*Prominent conservative business executive passes away at 74 after enduring extensive battle with Covid-19*”, на нашу думку, слухним буде залучити непряме вираження структур: «*Відомий директор компанії програє виснажливу боротьбу проти ковід-19 у віці 74 років*» (переклад – М.І.). Ми переконані, що такий прийом перекладу вдало реалізує евфемістичність, зміщує акцент з факту смерті на «героїзм» чоловіка, який боровся проти хвороби, не зважаючи на поважний вік.

Аналіз емпіричного матеріалу продемонстрував часте використання інших нейтральних дієслів для коректної номінації смерті та помирання у межах евфемістичного вокабуляру, наприклад:

(5) *Mysterious Coronavirus Illness Claims 3 Children in New York* (The New York Times, May 09, 2020);

(6) *Covid has claimed more than 600,000 lives in the U.S.* (The New York Times, Jun. 16, 2021).

У цих прикладах ми спостерігаємо цікавий перехід дієслівної лексики *to claim* зі значенням «заявляти право власності на щось» до когорти дієслів на позначення помирання. Уживаючи цей евфемістичний варіант, мовець демонструє силу та непереборність хвороби, яка «заявляє свої права» на життя людей.

Такі уривки становлять вельми складне завдання для перекладача, оскільки слід передати не лише інформацію про факт смерті, але й описати її опосередковано. Так, у першому варіанту ми вважаємо за доцільне залучення української еквівалентної структури «забирати життя»: «У Нью-Йорку таємнича коронавірусна хвороба **забирає життя трьох дітей**» (переклад – М.І.). Факт смерті дітей завжди виступає досить табуйованим для суспільства, оскільки діти – найслабша верства населення, залежна від свого оточення. Застосований у перекладу вираз, на нашу думку, пом'якшує сумну звістку про смерть дітей, адже зображує вірус у образі злої особи, яка забирає життя, при цьому зміщуючи акцент з факту смерті на образ хвороби. Таки варіант перекладу дозволяє одночасно зберегти і прагматику повідомлення, і не випустити аспект евфемістичності.

Однією із варіацій попередньо запропонованого українського словосполучення може бути усічений дієслівний варіант «забирати», який використовуємо для перекладу другого з наведених фрагментів: *В США Ковід забрав більше ніж 600 тисяч життів* (переклад – М.І.). Цей фрагмент інформує про високі статистичні дані смертності від вірусу. На відміну від повідомлення про смерть дітей із попереднього уривку, цей може сприйматися аудиторією менш чутливо, але, беручи до уваги високий показник, все одно є відчутним для читацької аудиторії із підвищеною чутливістю. Відтак, ми вважаємо, що у цьому випадку варто скористатися саме лексемою «забрав» як повноцінним евфемізмом дієслову «помирати».

У ході опрацювання емпіричного матеріалу нами було виявлено деякі фрагменти із залученими субстантивним лексемами для евфемістичного позначення смерті, наприклад:

(7) *When taking into account **fatalities** for which Covid-19 is included on the death certificate, the UK death toll now surpasses 61,000* (Independent, Oct. 27, 2020);

(8) *The two alarming milestones bolstered calls for a national “circuit breaker” to halt an exponential rise in **cases*** (The Guardian, Oct. 27, 2020).

Наведені фрагменти містять іменники, які часто вживаються у якості опосередкованих назв смерті, і використовуються в термінологічному значенні. Вони виконують номінативну функцію без суб'єктивної оцінки мовця. Як і у випадку з дієслівними лексемами, з перекладацької точки зору зазначені уривки пропонують цікаві можливості для виконання перекладу з евфемізмів.

Ми вважаємо, що у прикладі (7) доцільно застосувати опущення евфемістичності: «*В Британії смертність сягає відмітки в 61 тисячу, якщо враховувати випадки із зазначенням «ковід-19» як **причини смерті***». Англomовний уривок реалізує евфемістичність завдяки залученню лексеми *fatalities* та загальній поширеності граматичної конструкції речення. В українській мові застосування подібної конструкції є можливим, особливо беручи до уваги, що ми перекладаємо текст публіцистичного стилю, який має свої вимоги до стислості. Таким чином, вважаємо необхідним дещо поступитися евфемістичністю заради загального викладу речення МП.

Приклад (8) привернув нашу дослідницьку увагу, оскільки демонструє певну складність збереження евфемістичності смерті у тому вигляді, в якому вона залучена в ТО, адже в такому разі буде втрачений смисл українського тексту. Переклад наведеного уривку українською мовою звучить як «*Два важливі показники посприяли пошуку можливих засобів зупинити стрімке збільшення смертельних випадків хвороби по всій країні*» (переклад – М.І.), де рівень імпліцитності постраждав при перекладі через завдання збереження прагматики та особливостей публіцистичного тексту.

Подальше вивчення корпусу фрагментів із прикладами евфемізації показало, що певні складнощі для перекладача можуть становити варіанти англomовних публіцистичних евфемізмів смерті, виражені іменниково-прикметниковими сполуками, наприклад:

(9) *As we stand now, there is absolutely no reported side effect or **adverse event** of testicular swelling in Trinidad ...* (The Guardian, Sep. 15, 2021);

(10) *Peru suspends trials for China's vaccine after '**serious adverse event**'* (The Guardian, Dec. 12, 2020);

(11) *A lot of people think veterinarians have such a fun job. However, the field has many stressors that can lead to a **tragic outcome*** (The Los Angeles Times, Sep. 27, 2021).

Кожен із наведених варіантів, на наше переконання, вартий перекладацької уваги. Так, у прикладі (9) в ОТ залучений евфемізм *adverse event*, який має український еквівалент «*небажаний результат*». Тим не менш, якщо ми скористаємося цим еквівалентом задля збереження евфемістичності, то речення втратить адекватність в українському перекладі. Таким чином, ми переконанні у необхідності зниження рівня евфемістичності задля збереження інформативності та прагматики повідомлення: «*Наразі в Тринідаді немає жодного зареєстрованого випадку побічної дії чи **смертельного випадку від тестикулярної набряклості***» (переклад – М.І.).

При перекладі англomовного фрагменту (10) також немає, на нашу думку, можливості вдало зберегти як прагматику оригінального публіцистичного уривку, так і рівень евфемістичності. Услід попередньому поясненню, ми вважаємо, що використання словосполучення «*смертельний випадок*» є аргументованим та вдалим перекладацьким рішенням: «*Перу призупиняє судовий позов проти китайської вакцини після **серйозного смертельного випадку***» (переклад – М.І.).

На протигагу попереднім прикладам (9) і (10), фрагмент (11) демонструє можливість якісного збереження як евфемістичності, так і прагматики публіцистичного повідомлення за рахунок українського відповідника: «*Тим не менш, у цій сфері існує дуже багато стресових факторів, які можуть призвести до **трагічного результату***» (переклад – М.І.).

Ретельне дослідження евфемістичного вокабуляру англійської мови на прикладах із публіцистичних фрагментів показало широкий спектр лексем, які можна використовувати задля опосередкованого називання табуйованих тем чи негативних випадків.

Утім, при виконання перекладу українською мовою евфемістичність подекуди постає перешкодою що виконання адекватного перекладу

українською з частковою або повною втратою прагматики повідомлення. Так, у ході перекладацького аналізу наведених фрагментів із евфемістичними номінаціями смерті та помирання нами було виявлено, що переважаючим прийомом перекладу стає еквівалентний переклад із повною або частковою втратою евфемістичності. Ми пояснюємо це відмінностями лінгвокультур у ставленні до процесу помирання та факту смерті: на відміну від українців, носії англійської мови частіше звикли пом'якшувати негативне враження від смерті. Така позиція чітко простежується і в англійській публіцистиці: розширений евфемістичний вокабуляр дає можливість говорити про смерть, при цьому бережливо ставитися до психічного стану читачів. Носії української лінгвокультури, на противагу, проявляють менше делікатності у газетних висловлюваннях про смерть, що має відбиток у перекладацькій діяльності та унеможлиблює деякі випадки повноцінного перекладу евфемізмів з англійської мови на українську.

3.1.2 Перекладацькі рішення для передачі явищ дисфемії

Дисфемізми за своєю сутністю є грубими вираженням різних номінацій, які в інших ситуаціях омовлюються або нейтрально, або евфемістично. Вивчення текстів публіцистичного дискурсу показує, що залучення дисфемізмів є порівняно нечастим явищем, особливо в аналізованих нами виданнях. Ми пояснюємо це загальними вимогами до культури мови газетних видань та їх орієнтованістю на освічену читацьку аудиторію, яка переважно оминає використання подібної лексики в офіційному спілкуванні.

Так, аналіз емпіричного матеріалу виявив незначну кількість вживання дисфемізмів у фрагментах англійського публіцистичного дискурсу. Виявлені випадки показують, що їх залучення переважно аргументовано або ж незначним рівнем обценності/інвективності, або наявністю прямої мови.

Подальші дослідження питання перекладу дисфемізмів показало, що подекуди вони є окремим випадком перекладу аргю – різновиду соціальних

діалектів чи штучно створеної умовної говірки якої-небудь вузької замкненої соціальної або професійної групи, незрозумілої для сторонніх [72]. Теоретичні джерела свідчать, що такий вид зниженої лексики перекладається переважно з використанням евфемізмів [54, с. 70].

При перекладі дисфемізмів перекладачеві варто враховувати, що в МП скоріше за все існують еквівалентні відповідники, соціальна оцінка яких відповідає уживанню англійським лексемам.

Відмітно, що наведені евфемістичні сполуки характеризуються поєднанням іменника зі значенням події або результату та прикметником негативної семантики. Такі поєднання, викликаючи необхідні асоціації, апелюють безпосередньо до факту смерті, при цьому уникаючи небажаних слів, що можуть згубно вплинути на читачів у нестабільній епідеміологічній ситуації.

При перекладі дисфемізмів слід зважати на основне, нейтральне, значення слова; враховувати використані під час її утворення прагматичні елементи значення, а також денотативні значення отриманої одиниці дисфемістичного характеру.

Окрім того, дослідники перекладу зниженої лексики, якої частково є дисфемізми, радять враховувати стиль ТО та невігадливність перекладного еквіваленту [54, с. 71]. Так, для перекладу прагматичної складової перекладач має обрати в МП такі відповідники, які безумовно будуть зрозумілі реципієнтові ТП завдяки ясності внутрішньої форми і, разом з тим, володітимуть відповідним дисфемістичним значенням.

Услід частині із описом перекладацьких підходів до передачі евфемізмів смерті, у цьому пункті ми зосередимося на публіцистичних проявах дисфемізації смерті. Так, у процесі роботи із корпусом англомовного емпіричного матеріалу нами було виявлено приклади із залученням дисфемізмів.

Л. А. Найдьонова висуває припущення, що залучення дисфемізмів у сучасну публіцистику задля емоційного забарвлення контенту в бік негативної

та шокуючої інформації [19, с. 8], продиктоване комерціалізацією ЗМІ, їх тяжінням до розширення читацького кола. Тим не менш, зважаючи кількісне переважання виявлених евфемістичних випадків говорить якраз на користь стриманості високорівневих ЗМІ в плані репрезентації табуйованих тем із додатковою негативною конотацією.

Серед проаналізованих фрагментів нами було виявлено кілька виявів дисфемізації смерті, з яких ми обрали ті, які найкраще показують застосування перекладацьких прийомів.

Одним із найпоширеніших дисфемізмів вважаємо конструкцію, виявлену в фрагменті (1) *Ukraine on Tuesday hit another record for daily coronavirus deaths amid a spike in infections fueled by public reluctance to get a vaccine* (Independent, Nov. 09, 2021). Конструкцію **hit another** вважаємо дисфемістичною через її зв'язок із статистикою у спорті, що може бути недоречним для смертної статистики. Тим не менш, при перекладі українською залучення аналогічної лексеми є доцільним, оскільки повноцінно передає значення в МП, яке було закладено в ТО, без порушень прагматики: «У вівторок Україна вкотре **побила рекорд смертності** від ковіду підчас спалаху хвороби попри усі мітинги проти вакцинації» (переклад – М.І.).

Варто зауважити, що переважна кількість дисфемізмів, виявлених у тих виданнях, які ми аналізували, не мають різкого негативного значення, що свідчить про контроль представниками преси подання негативних новин. Тим не менш, їх переклад може становити значну складність, оскільки перед перекладачем перш за все стоїть завдання адекватно передати сенс сказаного та прагматичний заряд уривку.

Наприклад, уривок (2) *The coronavirus surge is taking an increasingly dire toll across the U.S. just as a vaccine appears close at hand* (Independent, Nov. 20, 2020) функцію дисфемістичності реалізує завдяки поєднанню словосполучення *increasingly dire* та іменника *toll*. Складність цього випадку полягає у адекватній передачі й узгодженні прикметникової та іменникової частини англомовного дисфемізму. У нашому варіанті перекладу ми повністю

замінили конструкцію: «*Спалах коронавірусу забирає все більше й більше життів по всій Америці попри всю доступність вакцинації*» (переклад – М.І.). Відзначимо, що збереження прагматики ТО вдалося лише завдяки залученню перекладу із повторюваним елементом, але при цьому дисфемія зникла, а натомість вираз набув ознак евфемістичності.

Доволі цікавий в плані перекладацьких прийомів виявили приклад (3) *'Brutal' August gives way to hopeful September at Sarasota Memorial as COVID admissions drop* (Herald-Tribune, Sep. 10, 2021). У цьому уривку дисфемія була досягнута використанням ад'єктивної лексеми *brutal*. Зазначимо, що збереження дисфемічності та прагматики є можливим у цьому прикладі, але все залежить від того, який саме україномовний відповідник підбере перекладач. Так, варіант перекладу «*Звірячий* серпень поступається великонадійному вересню, адже рівень госпіталізації з ковідом падає в лікарні Сарасота Меморіал» (переклад – М.І.). У цьому варіанті перекладу збережена дисфемічність прикметника і не порушена прагматика ТО, але для україномовного реципієнта перекладу таке подання новин є надто експресивним. На противагу, залучення прикметника «безжальний» у варіанті перекладу «*Безжальний* серпень поступається великонадійному вересню, адже рівень госпіталізації з ковідом падає в лікарні Сарасота Меморіал» (переклад – М.І.) має набагато приємніший вигляд, хоча в плані збереження дисфемії дещо поступається. На цьому прикладі варто зауважити, що при перекладі дисфемізмів важливо звертати уваги і на реципієнта перекладу. Оскільки мова йде про публіцистичні повідомлення, рівень прагматики й експресії має бути нормалізований згідно з репутацією видання, де україномовне повідомлення буде публікуватися.

Також серед виявлених прикладів дисфемізмів на позначення смерті було виявлено кілька уривків – представників аргю, наприклад (4) *Putin, ... has said he cannot forgive disloyalty and "traitors will kick the bucket"*. Як ми зазначали вище, такий дисфемізм не допускається до використання авторами статті через високі стандарти журналістської мови, тоді як може залучатися в якості прямої

мови. Відповідно, перекладач також може скористатися україномовними відповідниками для уникнення порушень прагматики та стилістики ТО: *«Путін сказав, що він не може пробачити зраду і що «зрадники вріжуть дуба»*. Із залученням цього виразу перекладач вдало зберігає експресію оригінального виразу, хоча все одно варто зважати на рівень мовної літературності, вживаючи подібні звороти.

Огляд перекладацьких рішень для передачі дисфемізмів продемонстрував переважання еквівалентного перекладу за умови врахування прагматичного впливу на реципієнта україномовного перекладу. Більше того, перекладачеві варто враховувати рівень видання, у якому буде публікуватися перекладений уривок, адже така умова може значно впливати на рівень обценності обраного еквіваленту. У рідкісних випадках дисфемізм не може бути еквівалентно перекладений, а тому перекладач має залучити перекладацькі прийоми, які збережуть перш за все прагматику повідомлення, що є важливішим для публіцистичного повідомлення.

3.3 Методики відпрацювання прийомів евфемізмів і дисфемізмів на заняттях з практики перекладу з англійської мови

Високий рівень оволодіння мовою пов'язаний із розумінням лінгвокультурних відмінностей між рідною мовою та мовою, яка вивчається. Розуміння та уживання іншомовних ситуацій із залученням структур та виразів нетипового вживання свідчить про високий рівень володіння мовою, а уміння знайти відповідник у рідній мові є показником високий професійних навичок.

Низка особливостей публіцистичного дискурсу вимагає ретельного добру перекладацьких еквівалентів для перенесення ТО в ТП. Окрім збереження адекватності перекладачеві слід брати до уваги прагматику перекладного тексту, особливості видання, в якому публікується перекладений текст, рівень образності та мовної норми, які допускають у цьому виданні.

Більше того, володіння знаннями про політкоректність та її роль у перекладі є вкрай важливими для успішної перекладацької діяльності в сфері публіцистики. Маємо також підкреслити, що із становленням ідей толерантності, рівності та свободи слова втілення виваженого перекладу в тих випадках, коли ТО має різке експресивне забарвлення складає вкрай важкий випадок для професіонала.

У ході проведення дослідження за нашою темою та проходження викладацької практики у нас була можливість не просто обґрунтувати важливість володіння знаннями про явища евфемії та дисфемії в англійській мові, але спробувати частково задіяти елементи практичної роботи в процес підготовки майбутніх перекладачів.

Услід Г. М. Кузенко, перекладач має володіти культурною компетенцією як однією із важливих складових професійної перекладацької компетентності. Вчена говорить, що культурна компетенція перекладача з-поміж іншого включає понятійно-когнітивний, інформаційно-акумулятивний, прагматико-референційний та контекстно-комунікативний елементи [35, с. 170].

Думка вченої слушно звучить на підтримку включення вправ роботи з англійськими евфемізмами та дисфемізмами в публіцистичних фрагментах. На наше переконання, використання вправ, спрямованих на перекладення чи аналізування досліджуваних нами одиниць постає одним із найдієвіших методів розвитку необхідних елементів перекладацької професійної компетенції.

Завдання на інтерпретацію виявлених одиниць відповідної конотації дозволять перевірити здатність розуміти культурно-специфічні ситуації, у яких необхідно залучити політкоректність, толерантність чи навпаки, віднайти відповідний емоційно-маркований вираз.

У ході нашої практики ми запроваджували такі вправи підготовчого етапу як робота зі словниками, тлумачними та спеціалізованими (Urban Dictionary, Словник сленгу та ін.), що мало на меті розвинути у студентів навички визначення особливостей одиниці відповідної тексту, яку слід перекласти,

детермінувати її у МО та наявні відповідники в МП. Наприклад, завдання такого типу:

Розділіть пропонований ряд лексичних одиниць на евфемістичний та дисфемістичний типи. Наведіть можливі варіанти перекладу до цих лексем зі збереженням конотації: raunchie, shot, hot short, Uncle Dick, dicky, bugged, bum, crapped-out, crappy, on the bum, ill, sore, invalid, delicate, burning, tender, bad, ailing, diseased, inmate, unhealthy, unsound, out of health, aching, achy, sickish, badly, crook, sick, under the weather, bilious patient, stricken, touchy, biliary patient, disabled, struck, disordered, distempered, healthless, sick man, apoplectic, sicko, green around the gills, sick person, sick case, sufferer, pasty, eager, afflicted person.

Найпродуктивнішим методом роботи з евфемізмами та дисфемізмами вважаємо роботу з текстом. Тексти, відповідно, можуть бути як автентичними, так і адаптованими. Складність залежить від вже наявної компетенції студентів. Важливою умовою є надання текстів де акцент роботи – лише на евфемістичних/дисфемістичних одиницях, але самі структури чи то складних елементів для перекладу. Також варто залучати різну тематику англійських публіцистичних текстів, що дозволить розширити знання студентів про різні рівні прагматичної адаптації аналізованих лексем, наприклад:

Виявіть, до якої тематики належать ці публіцистичні статті. Виділіть в них одиниці евфемістичного значення та наведіть нейтральну одиницю чи пояснення до неї. Віднайдіть у МП еквівалент.

The actor has been diagnosed with a terminal illness, leading his wife to take compassionate leave.

The National Agency said the current statutory sick pay rate, being the equivalent of about a third part of the minimum wage.

Hate crime legislation is expected to ask the government to consider these situations and criminalizing them as public sexual harassment.

The retired officer told in the interview that he had not had sexual relationships with those two women while using the fake name.

Результати педагогічної практики продемонстрували, що студенти виявляють зацікавленість до таких завдань, оскільки вони надають додаткові культурні знання, важливі для майбутніх перекладачів. Більше того, ми переконані, що володіння здатністю виявити дисфемізм важливе не лише для перекладача як професіонала, але самої особистості, оскільки вміння спілкуватися не зачіпаючи гідності оточуючих нині стає усе важливішим.

ВИСНОВКИ

Сучасне суспільство марковане процесами, які усе більше зосереджуються на визнанні особистісного різноманіття та повазі до гідності психіки. Зважаючи на це, завдання публіцистики вже давно перейшли від простого поінформування до чинення впливу на думку громадськості, насаджування відповідних суспільних цінностей. Маємо зазначити, що вплив та цінності можуть переслідувати різні цілі, приховані чи очевидні, але це все ставить певні вимоги до підбору публіцистами відповідних інструментів, особливо у сфері явищ евфемії та дисфемії.

Евфемізми визначаємо як одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких із соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним. Окрім того, сучасні евфемізми сфер реклами, політики, медицини тощо необов'язково є заміниками грубого чи образливого слова, денотат не в усіх випадках різко негативний, а спектр причин вживання адресантами сучасних евфемізмів дещо різноманітніший, аніж вважалося раніше. Переважна більшість вчених розглядає евфемію як засіб омовлення табуйованих тем, тим не менш, ми переконані, що в умовах сучасної схильності публіцистики до маніпулятивних технологій, евфемізми також залучаються з метою створення певного ефекту та реалізації потрібно прагматики.

Вивчення явища дисфемії показало посилення дослідницького інтересу до них лише за останнє десятиліття, переважно як до явища, протилежного евфемії. Ми дійшли висновку, що дисфемізми не завжди перебувають у дихотомії до евфемізмів, але часто можуть використовуватися мовцям задля навмисного огрубіння тих феноменів, де евфемізм не потрібен. Так, евфемізми ми розуміємо як навмисно різку форму вираження емоційної оцінки, яка замінює нейтральне слово або вираз грубим, заниженим. Ці лексеми можуть залучатися не лише для умисної негативізації, але й для висловлення різкої критики.

Англомовний публіцистичний дискурс, у фрагментах якого досліджувалися ці мовні одиниці, орієнтований на передачу якомога більшої кількості інформації за максимально короткому письмовому вигляді. Таким чином, маючи за необхідне викликати зацікавленість читачів, подати інформацію і при цьому вплинути на формування ставлення й системи цінностей без особистого контакту, публіцистика активно залучає слова евфемії та дисфемії.

Вивчаючи лінгвістичну природу евфемізмів, нами було виявлено, що евфемізм характеризується широким спектром механізмів творення. Залежність від контексту постає їх важливою ознакою, оскільки вони є одиницями вторинної номінації. Крім того, евфемізми постають вдалим механізмом творення нових смислів. Евфемізми класифікують переважно за двома підходами: перший – за походженням, другий – за табуйованою темою, яку ті номінують опосередковано.

Дослідження дисфемічних одиниць дозволили окреслити їх ознаки, які представлені лексемами, що належать до різних лексичних пластів: обценною (нецензурною) лексикою; пейоративною лексикою; нейтральними лексичними одиницями, які у певному контексті набувають негативного емоційного забарвлення. Вчені й досі різняться у підходах до розуміння природи дисфемії, але переважно схиляються до їх стилістичного походження. Також, ми вважаємо, що когнітивний підхід вартий уваги, оскільки у дослідженнях когнітивісти намагаються пояснити виникнення дисфемізмів через поняття табу та сорому. Типологія дисфемізмів базується переважно на тематичних угрупованнях, які вони називають.

У результаті опрацювання теоретичних та практичних розвідок було визначено ефективні перекладацькі стратегії, якими варто покеровуватися при перекладі евфемізмів та дисфемізмів. Перш за все, переклад досліджуваних одиниць значно залежить від імплікованої та експлікованої інформації: залежно від того, що мовець має на меті приховати та розкрити завдяки цьому слову. Окрім того, при перекладі варто враховувати конотацію, оскільки це значно

впливає на добір перекладацького еквіваленту. Ці позиції перекладу англомовних евфемізмів та дисфемізмів вважаємо основними для передачі в умовах роботи із публіцистичним дискурсом, англійським та українським.

Аналіз практичних випадків перекладу англомовних евфемізмів українською мовою показав переважне використання відповідників, подекуди із повною або частковою втратою евфемічності. Ми пояснюємо це загальними відмінностями у ставленні носіїв англійської та української лінгвокультур то певних табуйованих тем. Огляд випадків перекладу англомовних публіцистичних дисфемізмів показав ефективність еквівалентного перекладу, з мінімальним замінами. У випадках, коли дисфемізм не може бути перекладений відповідником, перекладач має задіяти ті прийоми, які збережуть перш за все прагматику оригінального публіцистичного повідомлення.

Ґрунтовне вивчення теоретичних та практичних аспектів поданого дослідження дозволило авторці структурувати та викласти приклади перекладацьких вправ для практичних занять з перекладу. Наведені приклади акцентують уваги на особливостях евфемічних та дисфемічних одиниць у межах публіцистичного дискурсу, а також на особливостях їх передачі з англійської мови на українську.

Отримані результати дослідження можуть слугувати для подальших розвідок з дослідження типології та прагматичної ролі дисфемізмів у англомовній публіцистиці.

Я, Іконописцева Марія Олександрівна, своїм підписом засвідчую, що моя дипломна робота «Евфемізація і дисфемізація в публіцистичному дискурсі: перекладацький аспект» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абакова Т. Н. Парадигматические отношения и семантикопрагматические особенности эвфемизмов и дисфемизмов современного английского языка (на материале текстов британской прессы) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Саратов, 2007. 144 с.
2. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка: учебн. пособие. Москва, 1973. 303 с.
3. Артамонова Ю. Д. Герменевтический аспект языка СМИ. URL : http://evartist.narod.ru/text12/04.htm#з_04 (дата звернення: 16.11.2021).
4. Барабуля А. М. Емоційний фактор виникнення конотативних значень лексичних одиниць. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73942/02-Barabulya.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.11.2021).
5. Бех Е. Ф. Функциональная классификация дисфемизмов в художественном дискурсе. *Научный результат. Вопросы теоретической и прикладной лингвистики*. 2018. Т.4. №3. С. 60-66.
6. Бойко Т. В. Эвфемия и дисфемия в газетном тексте: автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 «германские языки». Санкт-Петербург, 2006. 20с.
7. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*. 2009. №4 . С. 212–217.
8. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04 «германські мови». Львів, 2008. 20с.
9. Вепрева И. Т. Языковая рефлексия в постсоветскую эпоху. Екатеринбург, 2002. 378 с.
10. Волков А. А. Филология и риторика массовой информации. URL : <http://evartist.narod.ru/text12/05.htm> (дата звернення: 17.11.2021).

11. Вусик Г. Л. Навмисна дисфемізація в сучасному політичному дискурсі (на прикладі промов Олега Ляшка). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2018. Вип. 1(2). С. 20-24.

12. Гаевая А. А, Гурин В. В., Петрова И. П. Семантико-прагматический анализ лексических дисфемизмов в современном английском языке. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2016. №11-2 (65). URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/semantiko-pragmaticheskiy-analiz-leksicheskikh-disfemizmov-v-sovremennom-angliyskom-yazyke> (дата обращения: 01.12.2021).

13. Гак В. Г. К типологии лингвистических номинаций. *Языковая номинация. Общие вопросы*. Москва, 1977. 311 с.

14. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М., 1958. 459 с.

15. Гнатківська Р. До проблеми дисфемії в сучасній англomовній пресі. URL : <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/lingua/article/download/2484/2547> (дата обращения: 01.12.2021).

16. Двойнина Е. В. Речевая манипуляция в Интернет-дискурсе : на материале русско- и англоязычных новостных сайтов : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 «сравнительное языкознание». Саратов, 2010. 152 с.

17. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов (опыт исследования современной английской медиаречи). М., 2005. 288 с.

18. Добросклонская Т. Г. Теория и методы медиа лингвистики (на материале английского языка) : автореф. дис. на соискание степени д-ра филол. наук : 10.02.04. М., 2000. 49 с.

19. Досвід переживання пандемії covid-19 : дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка : матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року «Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка» та 15 травня 2020 року «Дистанційні психологічні дослідження в

умовах пандемії covid-19 і карантину» / за наук. ред. М. М. Слюсаревського, Л. А. Найдьоновой, О. Л. Вознесенської. К. : ІСПП НАПН України, 2020. 121 с.

20. Дридзе Т. М. Сознание и текст. URL : <http://evartist.narod.ru/text14/95.htm> (дата обращения: 21.11.2021).

21. Жельвис В. И. Слово и дело: юридический аспект сквернословия. *Юрислингвистика-2*. Барнаул, 2000. С. 194-206.

22. Жельвис В. И. Поле брани: Сквернословие как социальная проблема в языках и культурах мира. Москва, 2001. С. 87-92.

23. Заварзина Г. А. Эвфемизмы как проявление «политической корректности». *Русская речь*. 2006. № 2. С. 54-56.

24. Зильберт Б. А. Социопсихолингвистическое исследование текстов радио, телевидения, газеты. Саратов, 1986. 211 с.

25. Зуброва О. Лексико-семантичні особливості дисфемізмів у сучасній англійській жіночій прозі. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/6897/Зуброва%201.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.11.2021).

26. Кантур К. О. Аналіз мовних механізмів антропосемічної евфемізації. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Житомир, 2012. №66. С. 210–214.

27. Кантур К. О. Евфемія в соціально-економічному дискурсі. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Житомир, 2009. № 45. С. 152–155.

28. Кацев А. М. Эвфемизм в современном английском языке. Опыт социолингвистического описания : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Ленинград, 1977. 22 с.

29. Кацев А. М. Эвфемистический потенциал и его реализация в речи. *Некоторые проблемы слова и предложения в современном англ. языке*. Горький, 1976. С.19-36.

30. Кацев А. М. Языковое табу и эвфемия. Л., 1988. 80с.

31. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М., 1990. 253 с.
32. Костомаров В. Г. Наш язык в действии. URL : http://www.zpu-journal.ru/zpu/2008_1/Kostomarov.pdf (дата обращения: 12.11.2021).
33. Крысин Л. П. Эвфемизмы современной русской речи. М., 1996. С. 384-407.
34. Кубрякова Е. С. Вербальная деятельность СМИ как особый вид дискурсивной деятельности. *Язык средств массовой информации*. М., 2008. С. 183-209.
35. Кузенко Г. М. Перекладацька компетентність у професійній діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія*. 2016. №25. Том 2. С. 169-172.
36. Кульчицька О. В. Мовні засоби реалізації пейоративності в романах С. Майер : автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04 «германські мови» Львів, 2019. 20 с.
37. Кульчицька О. Дисфемізми як лексичні засоби виразності мови (на прикладі сучасного молодіжного англomовного роману). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2021. №45 С. 209–220.
38. Ларин Б. А. Об эвфемизмах. Проблемы языкознания. Л., 1961. С. 115-130.
39. Лысякова М. В., Гаевая А. А. Лексико-грамматические свойства дисфемизмов (на материале политического дискурса). *Вестник РУДН. Серия: Теория языка. Семиотика. Семантика*. 2018. Т. 9. No 1. С. 50-76.
40. Мосиевич Л. Дисфемизмы и языковая картина мира. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2009. Вип. 81(3). С. 358–362.
41. Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів в американському англomовному політичному дискурсі (на матеріалах публікацій

засобів масової інформації 2000–2020 рр.) : дис. канд. філол. наук. Івано-Франківськ, 2021. 220 с.

42. Пауль Г. Принципы истории языка. М., 1960. 500 с.

43. Печенюк А. В. Структурно-семантичні особливості евфемізмів та їх місце в системі номінативних засобів мови у сучасному англomовному газетному дискурсі. URL : <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/5555/1/Печенюк%20А.В.-конвертирован.pdf> (дата звернення: 24.11.2021).

44. Плетенко К. П. Евфемізація в англomовному медійному дискурсі (перекладацький аспект) URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/75192/1/Pletenko_diploma.pdf (дата звернення: 11.11.2021).

45. Полонский А. В., Гречихин М. В. Современные масс-медиа : язык интолерантности. Журналистика и медиаобразование-2008: сб. трудов III Междунар. науч.-практ. конф. Белгород, 25-27 сентября 2008 г. в 2 т. Т. II. Под ред. проф. М. Ю. Казак, проф. У. Перси, проф. А. В. Полонского, доц. Е. А. Кожемякина. Белгород, 2008. С. 44-49.

46. Полтавець Ю. Основні підходи до вивчення евфемізмів і дисфемізмів. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2012. Вип. 1. С. 225-236.

47. Попова А. О. Когнітивна метафора та її типи : автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04 «германські мови». Донецьк, 2003. 21с.

48. Райчева Э. А. Эвфемия и дисфемия (на материале идиостиля А. С. Пушкина). *Грани познания*. 2010. № 1(6). С. 139-147.

49. Резанова А. Н. Дисфемия в английском языке: семантические механизмы и прагматические функции : автореф. дис. ... канд. филол. наук. 10.02.04 «германские языки». Санкт-Петербург, 2008. 19 с.

50. Резанова, А. Н. Классификация дисфемизмов по лексико-семантическим разрядам. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*, 2008. (63-1). С. 277-280.

51. Рождественский Ю. В. Общая филология. М., 1996. 326 с.

52. Світлична Т. В. Поняття евфемізму в науковій літературі. *Лінгвістика*, 2011. № 3 (24). Ч. 2. С. 58–63.
53. Сидельникова Е. А., Серебрякова С. В. Коммуникативно-прагматическая и переводческая специфика эвфемизации и дисфемизации в газетно-публицистическом экономическом дискурсе. Ставрополь, 2016. 176 с.
54. Смирнова М. С., Канна В. Ю. Особливості перекладу арго з англійської мови українською (на матеріалі текстів кримінального фільму ХХ століття). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 4. Т.1. С. 69-72.
55. Солганик Г. Я. Введение. *Язык СМИ и политика*. М., 2012. С. 8-28.
56. Тюленев С. В. Теория перевода : учебное пособие. М., 2004. 336 с.
57. Чайковська О. Ю. Лінгвостилістичні характеристики теленовін у комунікативно-прагматичному аспекті (на матеріалі німецької мови) : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2020. 255 с.
58. Шейгал Е. И. Эвфемизация в политическом дискурсе. *Языковая личность: проблемы креативной семантики*. Волгоград, 2000. С. 158-171.
59. Шишова Е. В. Определение термина дисфемизм в лингвистических терминологических словарях, справочниках и энциклопедиях. *Филология и культура*, 2014. 2 (36). С. 73-79.
60. Allan K. The connotations of English colour terms: Colour-based X-phemisms. *Journal of Pragmatics*. 2009. 41(3). URL : https://www.researchgate.net/publication/223741895_The_connotations_of_English_colour_terms_Colour-based_X-phemisms (дата звернення: 02.10.2021).
61. Allan K., Burrige K., Battistella E. Euphemism & Dysphemism: Language Used as Shield and Weapon. *Language*. 1993. 69(2). URL : https://www.researchgate.net/publication/270150454_Euphemism_Dysphemism_Language_Used_as_Shield_and_Weapon (дата звернення: 02.10.2021).
62. Casas Gómez, M. The Expressive Creativity of Euphemism and Dysphemism, *Lexis*, 2019. pp. 219-232.
63. Chamizo D., Pedro J. Some theses on euphemisms and dysphemisms. *Studia Anglica Resoviensia*. 2005. Vol. 3. pp. 9–16.

64. Crespo-Fernández E. Euphemism and political discourse in the British regional press . *Brno Studies in English*. 2014. Vol. 40. pp. 5–26.
65. Grochowski M. Słownik polskich przekleństw i wulgaryzmów. Warszawa, 2002. 155 p.
66. Kurdelyas A. Euphemisation of modern media (on the example of newspaper headlines). *Siberian Philological Forum*. 2020. № 9. pp. 23-31.
67. Lutz W. Doublespeak. New York, 1990. 304 p.
68. Lutz W. Double-Speak: From Revenue Enhancement to Terminal Living-How Government, Business, Advertisers and Others Use Language to Deceive You. New York, 2016. 290 p.
69. Nerlich B., Clarke D. Ambiguities we live by : Towards a pragmatic of polysemy. *Journal of Pragmatics*. 2001. Vol. 33. pp. 1–20.
70. Tokar A. Metonymic Euphemisms from a Cognitive Linguistic Point of View. Meaning, Frames, and Conceptual Representation. Düsseldorf, 2015. pp. 237–264.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

71. Арго. URL : <http://litopys.org.ua/ukrmova/um03.htm> (дата звернення 21.11.2021).
72. Караулов Ю. Н. Русский язык: энциклопедия. М. : Дрофа, 1997. 703с.
73. Літературознавчий словник-довідник. К., 2006. 752 с.
74. Матвеева Т. В. Полный словарь лингвистических терминов. Ростов н/Д., 2010. С. 537–538.
75. Матвеева Т. В. Учебный словарь: русский язык, культура речи, стилистика, риторика. М., 2003. 432 с.
76. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.
77. Ставицька Л. О. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. К., 2008. 456 с.

78. Степанов С. С. Популярная психологическая энциклопедия. М., 2005. 672 с.
79. Шевченко Л. І. Медіалінгвістика : словник термінів і понять. К., 2014. 380 с.
80. Holder R. W. How Not to Say What You Mean: Dictionary of Euphemisms. New York, 2008. 432p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. The Daily Herald. URL : <https://www.dailyherald.com/>
2. The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/international>
3. The Independent. URL: <https://www.independent.co.uk/>
4. The Washington Times: URL: <https://www.washingtontimes.com/>

SUMMARY

To the master thesis “Euphemization and Dysphemization in Publicistic Discourse: Translation Aspect”

Student Ikonopystseva Maria Oleksandrivna

The master thesis is devoted to the complex analysis of English euphemisms and dysphemisms, its linguistic features and peculiarities of its translation into Ukrainian within the publicistic discourse. Modern society is prominent for its concentration on recognition of personality diversity and tolerant behaviour, and respect for the mental condition of others. The study focuses on considering the role of euphemisms and dysphemisms in English publicistic texts and translation peculiarities of advertisement slogans as well.

The graduation thesis considers euphemisms as units of secondary nomination with a relatively positive connotation, used to replace direct names, the use of which for socially or psychologically determined reasons is considered undesirable. In addition, modern euphemisms for advertising, politics, medicine, etc., are not necessarily substituted for harsh or offensive words, as the denotation is not always sharply negative.

The paper also states that in modern publicistic euphemisms are often used discourse by a range of reasons, far from previously thought. The vast majority of scholars consider euphemism not only as a means of addressing taboo topics but an instrument of creating a specific effect and implementing the necessary pragmatics due to the current propensity of journalism to manipulative technologies.

It is widely assumed as well that there are some euphemisms that were created occasionally for a particular article in order to implement the author’s intentions and pragmatics, therefore. The findings of the study revealed as well that today a euphemism can be used not necessarily to cover the tabooed word, but only because the denotation could be viewed as harmful or sensitive for some people.

The research studies the nature of dysphemisms and the problem of its determination as well. It should be noted that dysphemism is still studied only a little

in comparison to euphemism. The analysis of scientific efforts to give it a clear determination showed that there is no unanimous view on how a dysphemism should be designated.

The survey showed that most researchers view euphemism LO and dysphemisms in opposition, where the latter are critical components of an obscene lexicon. As the paper indicates, the usage of dysphemism can be motivated either by intentional distortion of the word in order to give it a rough, invective meaning or by a word being opposite to euphemism, such that vulgarizes the properties of the denotational word.

As the present paper concentrated on analyzing different views on dysphemisms, it should be noted that dysphemisms are denoted as well as the deliberately sharp form of emotional evaluation expression to replace a stylistically neutral word or expression with a rude meaning. However, the paper provides other studies where dysphemisms are seen to be not identical to euphemisms because the former is used to openly, sharply reveal to the addressee the negative attitude of the speaker.

From the findings of the author, euphemisms and dysphemisms are studied in terms of “invective” and “antivective”, as they are based on the concept, which originally has a pejorative social assessment (death, physical/mental disabilities, disease). A characteristic feature of the studied phenomenon of dysphemism is a certain deviation from the language norm due to socio-psychological factors and aimed at strengthening the negative connotative element.

Contrary to expectations that the previous analysis indicated, euphemistic and dysphemistic words are viewed not as words themselves but as mere properties of the word, appearing in the process of speech because words don't necessarily have euphemistic or dysphemistic properties in their essence. As it was stated, they obtain these meanings only under some conditions of a certain context in the speech environment.

The paper examines the properties of the English publicistic discourse as well. Thus, the English publicistic discourse is viewed to have the following characteristics:

a special type and nature of the information that is considered essential for the society; texts are secondary as they used, systematize redesign all other types of texts that are considered primary; the information transience of the texts, that are focused on rapid assimilation and processing; possible collective production of texts; mass audience as the ultimate recipient; feedback is limited, minimized or absent in the chronologically.

The paper examines the publicistic discourse text as a product of mass media. The rapid reorientation of the media space has led to significant changes in the essence of journalism, turning it into a product of rapid and relevant communication aimed at realizing the impact on society as the ultimate recipient. Thus, the involvement of euphemisms and dysphemisms is seen as a necessary condition for the formation of specific ideas in the value system of society.

The study gives a detailed analysis of euphemisms creation processes. Thus, the main semantic processes that precede the formation of euphemistic substitutes are phrasal expressions, generalization, metaphorization, irony (reversion) and metonymization. Among the less common semantic creation methods, namely elevation, summer (reduction), antonomasia and hyperbole (exaggeration) are stated.

The process of euphemization is viewed as context-based. Therefore, the study gives further explanation to the variants of euphemisms formation. The list of other word-formation processes includes abbreviation, morpheme substitution, onomatopoeia, fusion. Even phonetic processes such as phonemic substitution, rhyming word formation, graphic omission, reduplication, inverse word formation are added to the list. Special attention was paid to the other ideas of euphemisms formation, such as metaphorical/metonymic extension of the euphemism literal meaning.

The thesis gives a detailed approach to the issue of classification of euphemisms and dysphemisms. The first part of the chapter addresses the topic of euphemisms classification. It should be stated that there is no unanimous typology of euphemisms, as the phenomenon is relatively young to the philological science. However, the work rests upon the surveys of several linguists. Thus, euphemisms can

be classified depending on the degree of their consolidation in the language system, codification, usage, stylistics and ability to implement pragmatic intention.

Euphemisms could be classified according to their distribution, namely being understandable to all native speakers and adequately perceived in a limited area. On a temporal (chronological) basis, the euphemisms are distinguished as modern euphemisms and historical euphemisms, reflecting the realities of the past. Another version of euphemisms classification was proposed on the basis of the following three factors: functional-pragmatic (functions of euphemisms, motivation to use, influence on the addressee), distributive (scope) and lexical-semantic (with centres of euphemisms attraction within each category). It should be stated as well that euphemisms could be distinguished as well according to their original sphere of usage (technics, medicine, diminution, borrowings etc.).

The second part of the second chapter addresses the examination of the dysphemism phenomena. Within the scope of the study, this term is defined as the intentional use of tabooed vocabulary or “words of low style”, as well as neutral lexical units that have a negative assessment used to solve a certain communicative problem.

The process of dysphemization is considered from a psychological point of view, as it often deals with the negative perception of different situations and prohibitions. Special attention was paid to dysphemisms as indicators of internal psychological conflicts. It was stated as well that dysphemisms are the markers of most acute social problems, as well as of evasion, hypocrisy, rudeness and deception.

The methodological base of the paper sets the basic consideration of euphemisms and dysphemisms as relative phenomena. The fact of their dichotomy rests upon the phenomenon of ethical directive language use and social norms: the choice of involving dysphemisms and euphemisms is based on traditional patterns of behaviour in society and accepted taboos.

It should be noted as well that usage of dysphemism leads to the violation of language communication postulates and the cynic relationship statement. The paper

states as well that understanding of dysphemisms nature is also true from the points of stylistics, given the frequent use of these tokens in order to embellish the text.

As the paper considers as well the stylistic approach to viewing dysphemisms as they are still attributed to the tropes. The paper considers their usage as decorative means in speech and their primary function as decorative in order to give a bad and negative impression. This point of view is supported by the statement that dysphemisms are used as a means of colloquialism stylization with a bright emotional value.

Special attention in the chapter was given to the classification of dysphemisms. There are currently relatively few approaches to the classification of dysphemisms, as was already stated. Dysphemisms are identified mostly according to several general semantic uses in language, as follows: dysphemisms of social status; dysphemisms denoting mental, psychological or social conditions; dysphemisms that characterize the biological characteristics of man. However, the classification is considered unexhaustive. Thus, in comparison with the previously described, another classification according to lexical and semantic factors was described. Hence, it includes the following classes of dysphemisms: dysphemisms denoting the concepts of death and disease, as well as physical and mental disabilities; dysphemisms related to the criminal sphere; dysphemisms that indicate defects in the character and behaviour of people; dysphemisms used to denote nationality; dysphemisms that indicate elements of religious rituals.

The empirical part of the study provided as well the material for the investigation of the translational aspects of euphemisms and dysphemisms in transition from the English into Ukrainian publicistic discourse. The results of the study showed that there are several efficient strategies to translate euphemisms and dysphemisms, preserving their connotation, implicated and explicated information.

From the findings of practical cases analysis of translating English euphemisms into Ukrainian, it can be stated that the predominant use of equivalents, sometimes with complete or partial loss of euphemism, is the major translation strategy. The study explained it by the general differences in the attitude of the English and

Ukrainian speakers to certain taboo topics. A review of translation cases of English journalistic dysphemisms showed as well the effectiveness of equivalent translation, with minimal substitutions. It was stated that in cases where a dysphemism can not be translated by an equivalent, the translator should use those techniques to preserve the pragmatics of the original journalistic message.

The study of the theoretical and practical aspects of euphemisms and dysphemisms translation allowed the author to structure and present examples of translation exercises for practical translation classes. These examples focus on the peculiarities of euphemism and dysphemisms units within the journalistic discourse, as well as on the peculiarities of their transferring into Ukrainian. Further study may lead to a thorough investigation of dysphemisms only within the publicistic discourse texts.

Keywords: euphemism, dysphemism, publicistic discourse, linguistic features, translation, training.